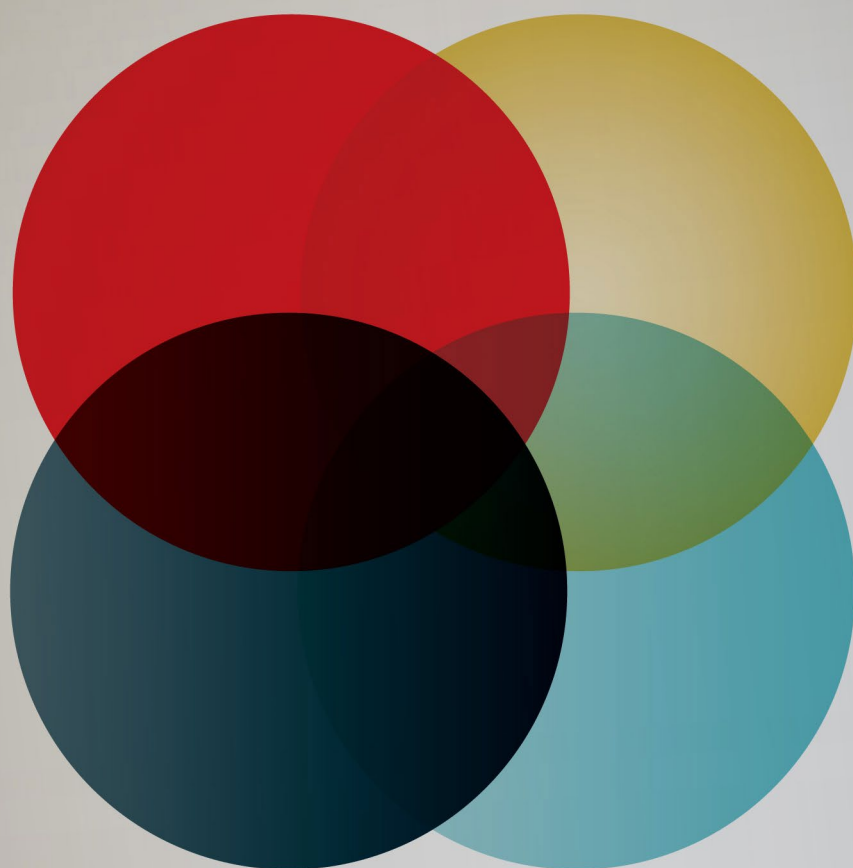

Transparentnost univerziteta u Srbiji

ZA ODGOVORNIJE
UNIVERZITETE
U SRBIJI

Transparentnost rada fakulteta

Analiza transparentnosti rada državnih i privatnih fakulteta u Srbiji, u smislu proaktivnog objavljivanja informacija od javnog značaja na fakultetskim veb prezentacijama

Centar za razvoj obrazovanja Beogradske otvorene škole uz podršku Ulof Palme centra od 2012. godine realizuje inicijativu pod nazivom “**Za odgovornije univerzitete u Srbiji**“. Cilj inicijative je sprečavanje korupcije na fakultetima i univerzitetima u Srbiji. Isti cilj imao je i monitoring transparentnosti poslovanja visokoškolskih institucija u Srbiji izvršen u periodu od aprila do avgusta 2013. godine.

Istraživanje se zasniva na analizi dostupnosti informacija od javnog značaja u poslovanju fakulteta. Najpre je kreirana **m e t o d o l o g i j a** istraživanja, u okviru koje je napravljen **s p i s a k** od 30 informacija/dokumenata koji su procenjeni kao informacije od javnog značaja za studente, njihove porodice, poreske obveznike i širu javnost. Objavljivanje ovih informacija je minimum dobre prakse u vezi sa transparentnošću poslovanja visokoškolskih institucija, stoga je očekivano da se one nađu na sajtovima fakulteta. U drugoj fazi je sprovedena analiza veb-sajtova fakulteta i njihove sadržine, nakon čega su poslani zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja fakultetima. Ovo je bio pokušaj da se dođe do informacija koje se ne mogu naći na veb-sajtovima fakulteta. Nakon isteka zakonskog roka za odgovore i analize pristiglih odgovora, sačinjena je konačna ocena transparentnosti za svaki fakultet, koja se kreće na skali 1-5, gde niža ocena označava niži nivo transparentnosti.

Visoko obrazovanje je jedan od motora koji pokreće društvo i omogućava stvaranje budućih lidera jedne zemlje. Potreba za više visokoobrazovanih je prepoznata i od strane kreatora Strategije razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine, gde se kao cilj do 2020. godine navodi čak 40 % visokoobrazovanih u starosnoj grupi građana od 30 do 34 godine. Da bi se unapredio sistem visokog obrazovanja kao i povećao kvalitet studija, potrebno je povećati transparentnost poslovanja visokoškolskih institucija.

Da bi visoko obrazovanje bilo kvalitetno, nije dovoljno samo ponuditi zanimljive i relevantne kurseve i dobre predavače, potrebno je i motivisati studente na odgovorno preuzimanje obaveza koje dolaze sa studiranjem. Takođe, potrebno je pružiti informacije svim zainteresovanim stranama o radu fakulteta i o uslugama koje fakultet pruža studentima. U vremenu kada su informacije svuda oko nas, i kada se zapravo suočavamo sa viškom informacija, ne postoji nijedan razlog da se na sajtovima fakulteta ne objavljuju cenovnici usluga, pravilnici koji regulišu studiranje i slični relevantni dokumenti. Ovo bi rasteretilo studente ali i administraciju fakulteta, jer bi bilo

manje potrebe za dodatnim potraživanjem informacija na šalterima studentske službe. Najzad, transparentno poslovanje bi poboljšalo sliku fakulteta u javnosti, s obzirom da smo svedoci sve brojnijih vesti o koruptivnim pojavama na fakultetima u Srbiji.

Ovo istraživanje može pomoći fakultetima da lakše uoče koje informativne usluge treba da unaprede i na koji način da poboljšaju transparentnost svog rada. Transparentnost je najbolja brana korupciji jer je transparentnim poslovanjem veoma sužen prostor za njenu pojavu. Konačno, transparentnost značajno doprinosi poboljšanju usluga fakulteta i kvaliteta visokog obrazovanja, što treba da bude cilj svakog društva.

U nastavku se nalaze rezultati analize, struktuirani prema **d o k u m e n t i m a** koji su bili obuhvaćeni monitoringom.

Zahvaljujemo Ulof Palme centru,
bez čije podrške ne bismo uspeli da realizujemo ovaj projekat.

Normativni akti

Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti studenata

Značaj ovog dokumenta je u tome što jasno definiše i razdvaja akademsko i neakademsko ponašanje studenata i postavlja standarde u sankcijama za nedolično ponašanje. Samim tim, one ne mogu biti arbitrarne, kao i donošene *ad hoc* već ih mora pratiti određeni postupak.

Nizak nivo transparentnosti ovih dokumenata povlači za sobom i manjak svesti kod studenata, ali i profesora, o neprihvatljivom ponašanju i načinu za adekvatno sankcionisanje tog ponašanja. Iako se ovaj dokument može lako pronaći na sajtu univerziteta (onda kada je to univerzitetski dokument, što je najčešći slučaj) pitanje je koliko studenata zna za njegovo postojanje ukoliko nije objavljen na sajtu fakulteta ili na njegovoj oglasnoj tabli (što je zbog samog obima dokumenta nepraktično rešenje).

To je jedan od faktora koji doprinose stvaranju kulture varanja na fakultetima u Srbiji – studenti dolaze iz osnovne i srednje škole sa već formiranom navikom da varaju¹, a profesori se trude da ih u tome sprečavaju, sa manje ili više uspeha.

Nažalost, ukoliko se ne primenjuju propisane kazne za ove prestupe², već *ad hoc* mere u zavisnosti od raspoloženja profesora i njegovog shvatanja visine prestupa (što se u najvećem broju slučajeva završava samo na udaljavanju dotičnog studenta sa ispita i neocenjivanjem rada) to dovodi do opšteprisutnosti kulture varanja na ispitima u raznim formama.³

Da bi se ovome stalo na put potrebno je izgraditi sistem podsticaja u kome se primenjuju rigorozne mere protiv počinilaca u zvaničnom disciplinskom postupku, a ta pravila moraju biti unapred poznata među studentima, kao i kazne za njihovo kršenje.

Ovaj pravilnik je u najvećem broju slučajeva univerzitetskog karaktera – doneo ga je Senat univerziteta i primenjuje se na svim njegovim članicama, ali ima i izuzetaka. Tako Pravni fakultet Univerziteta Union poseduje fakultetski pravilnik, kao i Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, iako postoje adekvatni pravilnici na univerzitetskom nivou. Postoje i fakulteti koji, iako primenjuju opšti univerzitetski pravilnik o odgovornosti studenata, imaju i sopstvene pravilnike kao dodatak univerzitetskom jer detaljnije regulišu ponašanje studenata i eventualne sankcije.⁴ Sa druge strane, postoje i fakulteti koji uopšte nemaju pravilnik koji reguliše ponašanje studenata, kao na primer

1 Ovo naročito važi kada je reč o “blažim” oblicima varanja kao što je korišćenje puškica ili prepisivanje od drugih studenata.

2 Ove kazne se mogu smatrati blagim jer u najvećem broju slučajeva podrazumevaju javni ukor i zabranu izlaska na određeni broj ispitnih rokova.

3 To su: prepisivanje od kolege, podmetanje unapred napisanog eseja, korišćenje papirića sa podacima i formulama, skripti i knjiga, ali i mobilnih telefona i električnih bubica.

4 Takve institucije su Pedagoški fakultet u Somboru, Učiteljski fakultet u Beogradu i Fakultet za sport i turizam Univerziteta Edukons, koji imaju kodekse ponašanja studenata, zatim Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu sa Pravilnikom o akademskoj čestitosti studenata, i Beogradska bankarska akademija Univerziteta Union koja poseduje studentski kodeks.

Fakultet za primenjenu ekologiju Univerziteta Singidunum, koji primenjuje odredbe navedene u opštem Pravilniku o studiranju.

Nažalost, transparentnost ovog dokumenta nije na zavidnom nivou – 42 fakulteta ima ovaj dokument na svom sajtu, dok na primer na sajtu Arhitektonskog fakulteta u Beogradu link ka univerzitetskom pravilniku ne radi. Ukupno 25 fakulteta je u svom odgovoru na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja navelo delimične podatke o pravilniku o disciplinskoj odgovornosti studenata (18 u prvom krugu i 7 u drugom) ali je to uglavnom bilo samo upućivanje na univerzitet kada se radi o pristupu ovom dokumentu. Iako je to ispunjavanje zakonskih obaveza prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, postavlja se pitanje da li je moguće da taj dokument ne postoji nigde na fakultetu iako zvanično treba da je u upotrebi.

Etički kodeks

Etički kodeks je dokument koji reguliše ponašanje predavača i nastavnika prema studentima kao i obaveze u naučnom radu i akademskoj zajednici uopšte. On detaljno definiše prihvatljivo i neprihvatljivo akademsko ponašanje, kao i kazne za njihovu pojavu i utvrđuje pokretanje i proces disciplinskog postupka. Ovaj dokument je posebno značajan kako bi studenti znali kome i kako da prijave neakademsko ponašanje profesora.

Etički kodeks (iako je poznat i pod drugim nazivima, kao što je na primer kodeks profesionalne etike ili kodeks akademske etike) je u najvećem broju slučajeva univerzitetski dokument koji se primenjuje na svim njegovim članicama. Izuzetak su Tehnički fakultet u Boru i Tehnološko – metalurški fakultet u Beogradu, koji uz univerzitetski poseduju i fakultetski etički kodeks. Etički kodeksi se mogu lako locirati na sajtovima univerziteta, kako državnih tako i privatnih (izuzetak su Alfa, Metropolitan, Edukons i Evropski univerzitet, koji na svojim veb prezentacijama nemaju ovaj pravilnik) ali je transparentnost ovih dokumenata na fakultetskom nivou jako niska.

Samo 20 fakulteta⁵ na svom sajtu poseduje etički kodeks, a u svom odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja ukupno 33 fakulteta je dalo informacije o etičkom kodeksu⁶. Fakulteti su uglavnom naveli da etički kodeks postoji i da se primenjuje, a da se treba obratiti univerzitetu koji ga poseduje. Kao i u slučaju pravilnika o disciplinskoj odgovornosti studenata, ovo je samo formalno ali ne i suštinsko poštovanje zakonskih obaveza fakulteta jer ukoliko se taj dokument primenjuje na fakultetu, zašto je potrebno tražioca informacije upućivati da je traži od drugog subjekta, u ovom slučaju univerziteta.

Međutim, bilo je i onih fakulteta⁷ koji su te dokumente učinili lako dostupnim slanjem odgovarajućeg linka ka univerzitetskoj stranici gde se nalazi.

5 14 državnih i 6 privatnih

6 23 u prvom krugu i 10 u drugom krugu

7 Fakultet za fizičku hemiju i Medicinski fakultet u Beogradu, Tehnološki fakultet u Nišu, Ekonomski fakultet u Subotici i Fakultet za menadžment u Zaječaru

Statut fakulteta

Fakulteti su bili najtransparentniji kada je reč o objavljivanju statuta, s obzirom da je čak 87 visokoškolskih institucija imalo ovaj dokument na svom sajtu. Tome je verovatno doprinela i činjenica da su fakulteti prema Zakonu o visokom obrazovanju obavezni da ih poseduju i da ih sami izrađuju. Statut je najvažniji dokument koji fakulteti poseduju, to je ‘fakultetski ustav’ koji reguliše njegov rad. Ovaj dokument je veoma značajan za sve zaposlene, studente i širu javnost jer se moguće zloupotrebe koje se javljaju izvrđavanjem i nepoštovanjem zadatih propisa mogu suzbiti samo njegovim poznavanjem od strane svih zainteresovanih grupa, a pre svega poznavanjem prava i obaveza koji proističu iz tako ugovorenih odnosa.

Statuti fakulteta se inače razlikuju od institucije do institucije tako da je nemoguće preko nekog uopštenog primera naći opšteprihvaćene standarde i pravna rešenja, sa tim da određene sličnosti postoje jer statut visokoškolske institucije mora biti u skladu sa odredbama Zakona o visokom obrazovanju. Upravo zbog toga je posebno važno da statuti postoje na sajtovima fakulteta, jer ne postoji drugi način na koji bi zainteresovane strane došle do njih (što je recimo moguće kada su u pitanju univerzitetski dokumenti koji se primenjuju na svim članicama univerziteta, pa ih je moguće naći kod nekog od tih fakulteta ili na sajtu samog univerziteta).

Kada je reč o transparentnosti statuta, tokom istraživanja je uočena razlika među privatnim i državnim visokoškolskim institucijama. Svega 15 državnih fakulteta⁸ nema objavljen svoj statut na veb sajtu. Sa druge strane, transparentnost statuta privatnih fakulteta je mnogo niža, te od 55 privatnih fakulteta samo 17 ima ovaj dokument dostupan na veb sajtu. Među privatnim univerzitetima nema velikih razlika, osim što univerziteti Singidunum i Privredna akademija imaju blagu prednost u odnosu na ostale.

Poslovnik disciplinske komisije

Ovaj dokument reguliše sastav i način izbora članova disciplinske komisije kao i njen rad. Sama disciplinska komisija se bavi pitanjima disciplinske odgovornosti studenata, tačnije sprovodi pravilnik o disciplinskoj odgovornosti studenata tamo gde on postoji. Transparentnost ovog dokumenta je važna kao garant studentima da komisija radi na pravedan i odgovoran način. Samim tim je ona prihvaćenija kao arbitar akademskog ponašanja studenata. Stoga je javnost rada kao i javnost načina na koji se propisi sprovode jako bitna.

Od svih fakulteta koji su analizirani u istraživanju, samo dva imaju ovaj dokument na fakultetskom sajtu – Filozofski fakultet u Novom Sadu i Filozofski fakultet u Nišu. Od ostalih fakulteta, samo 11 (7 u prvom i 4 u drugom krugu slanja zahteva za pristup informacijama od javnog značaja) je

⁸ Tehnički fakultet u Boru, Biološki, Pravoslavno – bogoslovski i Filološki fakultet u Beogradu, Filozofski fakultet u Nišu, Ekonomski fakultet i Fakultet inženjerskih nauka u Kragujevcu, Državni univerzitet u Novom Pazaru i Fakultet likovnih umetnosti Univerziteta umetnosti; od fakulteta koji su članice Univerziteta u Prištini, to su Ekonomski, Poljoprivredni, Prirodno – matematički i Učiteljski fakultet u Prizrenu, zatim Fakultet za sport i fizičko vaspitanje i Fakultet umetnosti

odgovorilo da taj dokument postoji ali su nas uputili na univerzitet kao državni organ koji ga je doneo. Ono što je mnogo bitnije jeste to što su pojedini fakulteti odgovarali da ovaj dokument ne poseduju⁹. Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu je izjavio da je taj dokument u fazi izrade, a Učiteljski fakultet na mađarskom jeziku u Subotici da još uvek nije izrađen. Na to treba dodati činjenicu da većina fakulteta nije uopšte odgovorila na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja i da je legitimna pretpostavka da je stanje na njima isto kao i na fakultetima koji jesu odgovorili. Ovi poražavajući podaci pokazuju da veliki broj fakulteta nema ustanovljena pravila na koji način se vrši ‘deljenje pravde’ u postupcima u kojima su počinioci akademskih prestupa studenti, što navodi na mogućnost da je u takvom okruženju relativno lako zaobilaziti sistem kazni što odgovara širenju korupcije.

Izveštaj disciplinske komisije

Kao i svaki drugi organ, disciplinska komisija bi na kraju određenog vremenskog perioda trebalo da dostavlja periodične izveštaje o svom radu nadležnom organu upravljanja ili rukovođenja fakulteta. Taj dokument bi trebalo da sadrži sve pojedinosti od važnosti za rad te komisije, kao što su na primer: sastav članova, ukupan broj pokrenutih disciplinskih postupaka i njihov kratak opis (protiv kojih lica su pokrenuta, po kom osnovu i koji su bili rezultati) i sl.

Univerzitetski disciplinski pravilnici studenata pretpostavljaju postojanje dvostepenih komisija: prvostepene su one pred kojima se pokreće postupak protiv studenata, na osnovu odluke dekana, a njih čine lica sa fakulteta među kojima su i predstavnici studenata, a drugostepene su one na univerzitetskom nivou pred kojima se pokreće žalbeni postupak na presudu prvostepene komisije. Izveštaj disciplinske komisije je jasan pokazatelj na koji način deluje tako značajna institucija kao što je komisija čiji je zadatak kažnjavanje neakademskog ponašanja među studentima - od varanja na ispitima do težih prekršaja studentske discipline.

Ukoliko imamo u vidu istraživanja o iskustvu studenata¹⁰ u okviru različitih tema, pa između ostalog i o varanju, uočavamo jedan bitan raskorak. Dobijeni podaci su pokazali da većina studenata smatra da je varanje na njihovim fakultetima rasprostranjena pojava, a takođe je veliki broj ispitanika rekao da su i sami varali na ispitu¹¹. Sa druge strane, izveštaji disciplinske komisije pokazuju da tokom akademske godine nije bio pokrenut nijedan postupak protiv studenata zbog varanja na ispitu. Ovde je jasno da se problem javlja u implementaciji zadatih pravila i standarda ponašanja, te da se varanje studenata na ispitima rešava na neki neformalan način, kao što je i objašnjeno u odeljku o pravilniku o disciplinskoj odgovornosti studenata.

9 13 fakulteta: Građevinski, Elektrotehnički, Ekonomski, Učiteljski, Filozofski u Beogradu, Pedagoški fakultet u Somboru, Prirodno – matematički i Tehnološki fakultet u Nišu, Fakultet tehničkih nauka, Pravni i Prirodno - matematički fakultet u Kragujevcu, Fakultet dramskih i Fakultet primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti

10 Istraživanje Marketing radionice Ekonomskog fakulteta u Beogradu ili Antikorupcijske studentske mreže u Jugoistočnoj Evropi koje je predstavljeno u publikaciji “U Jugoistočnoj Evropi ništa novo” (2012. godine)

11 Više o stavovima studenata se može naći u gorepomenutoj publikaciji Antikorupcijske studentske mreže, koja je dostupna na linku: <http://www.bos.rs/izdavastvo/uploaded/U%20Jugoistocnoj%20Evropi%20nista%20novo.pdf>

Od ukupnog broja fakulteta u Srbiji, nijedan nije imao ovaj dokument objavljen na svom sajtu. U svom odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, 13 fakulteta je navelo da se ovi podaci moraju tražiti od univerziteta, iako prema pravilniku o disciplinskoj odgovornosti studenata postoji i fakultetska prvostepena disciplinska komisija. Sedam fakulteta je navelo da ovaj dokument ne poseduje¹², a pritom nisu naveli razlog zbog čega je to tako. Zatim, 16 fakulteta¹³ je navelo da izveštaj disciplinske komisije ne postoji jer u protekloj godini nije bilo slučajeva povrede disciplinske odgovornosti studenata. Ipak, ovo ne opravdava fakultet što nije napravio izveštaj da takvih slučajeva nije bilo. Sa druge strane, iako na sajtu nema okačen izveštaj disciplinske komisije niti je odgovorio na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, Fakultet medicinskih nauka u Kragujevcu je ipak primer dobre prakse, jer je na svom sajtu učinio dostupnim veliki broj informacija o procesima koji su pokrenuti pred fakultetskom disciplinskom komisijom.

Poslovnik etičke komisije

Ovaj dokument reguliše sastav etičke komisije i način biranja njenih članova, kao i delokrug rada, način donošenja odluka i sve ostale oblasti od značaja za rad etičke komisije. Etička komisija je pandan disciplinskoj komisiji sa tim što je njen fokus na povredama etičkog kodeksa od strane zaposlenih na univerzitetu. Kako je etički kodeks regulativa univerzitetskog karaktera, tako je i etička komisija telo koje je u nadležnosti datog univerziteta.

Transparentnost ovog dokumenta na fakultetima bi svakako doprinela tome da se skrene pažnja na rad etičke komisije univerziteta. Na taj način bi se povećala mogućnost da studenti prijavljuju probleme sa kojima se susreću, ali takođe bi bilo vidljivo na koji način etička komisija deluje, što je naročito bitno usled manjkavosti u predviđenim sankcijama. Naime, sankcije koje etička komisija¹⁴ propisuje su uglavnom moralnog a ne supstancijalnog karaktera, kao na primer usmena opomena, javna opomena ili javna osuda neadekvatnog ponašanja, što svakako ne predstavlja dobro rešenje za teške povrede akademskog ponašanja.

Monitoring je pokazao da je transparentnost ovog dokumenta na jako niskom nivou. Iako je ovaj dokument lako dostupan na sajtovima univerziteta, (na primer Univerziteta u Beogradu, Nišu, Novom Sadu, Kragujevcu, Megatrend Univerzitetu) ovaj podatak se veoma retko može naći na sajtovima fakulteta¹⁵. U svojim odgovorima na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja

12 Medicinski i Filozofski fakultet u Beogradu, Fakultet tehničkih nauka i Prirodno – matematički fakultet u Novom Sadu, Prirodno – matematički fakultet i Tehnološki fakultet u Nišu, Prirodno – matematički fakultet u Kragujevcu

13 Poljoprivredni, Fakultet za fizičku hemiju i Učiteljski fakultet u Beogradu; Filozofski i Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, Pedagoški fakultet u Somboru, Učiteljski fakultet na mađarskom jeziku u Subotici; Fakultet umetnosti i Fakultet za mašinstvo i građevinarstvo u Nišu; Pravni fakultet i Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu, Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj banji; Fakultet dramskih umetnosti i Fakultet primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti; kao i Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju i Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum.

14 Etički sud ili sud časti - drugi nazivi za etičku komisiju u dokumentima različitih univerziteta

15 Primeri dobre prakse tj. fakulteti koji su ovaj dokument učinili dostupnim javnosti su Poljoprivredni fakultet u Beogradu, Pedagoški fakultet u Somboru, Medicinski i Filozofski fakultet u Nišu, Ekonomski fakultet u Subotici, Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu kao i Fakultet za poslovnu ekonomiju u Valjevu. Uz njih treba dodati i Internacionalni univerzitet u Novom pazaru koji ima dostupan Pravilnik o radu odbora za etiku.

fakulteti (ukupno 27 fakulteta je odgovorilo - 20 u prvom i 7 u drugom krugu) su isticali da je ovo univerzitetski dokument i da ga treba tražiti od samog univerziteta. Takođe, bilo je i odgovora da na fakultetu takav dokument ne postoji jer ne postoji telo kao što je etička komisija. Prvi odgovor je potpuno u skladu sa zakonskim obavezama državnog organa, ali drugi se nalazi na problematičnom terenu: naime, u opisu posla pravne službe fakulteta koja je zadužena za davanje odgovora na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja je da imaju saznanja o tome koja univerzitetska dokumenta postoje i primenjuju se u radu fakulteta. Stoga je veoma zabrinjavajuće što su davali odgovor da takvog tela nema na nivou fakulteta bez navođenja da postoji na univerzitetu, i da bi taj dokument trebalo tražiti od nadležnog univerzitetskog tela.

Izveštaj etičke komisije

Ovaj dokument sadrži prikaz rada etičke komisije za određeni vremenski period, najčešće akademsku godinu. U njemu bi trebalo da se nalaze podaci kao što su: broj pokrenutih procesa, podaci o licima protiv kojih su pokrenuti procesi, po kom osnovu i sa kojim ishodom, sastav etičke komisije, kao i sva druga pitanja od važnosti za njen rad.

Sa obzirom na to da je etička komisija univerzitetsko telo znači da bi ovaj dokument trebalo da bude sastavljen na univerzitetskom nivou, tj. da fakulteti nemaju ingerencija nad njegovim pisanjem i sadržajem, već samo mogu da ga objave na svom sajtu ukoliko ga univerzitet izradi.

Izveštaj etičke komisije bi trebalo da ukazuje na to kako ta institucija funkcioniše i da li je potrebno nešto promeniti u institucionalnoj strukturi kako bi se efikasnije sprečavale koruptivne radnje. Mala efikasnost se najbolje vidi ako se uporede studentske ankete o učestalosti davanja mita nastavnom osoblju sa brojem pokrenutih i rešenih slučajeva pred komisijom.¹⁶

Monitoring je pokazao da nijedan od fakulteta obuhvaćenih istraživanjem nije na svom sajtu imao izveštaj o radu etičke komisije za prošlu akademsku godinu. Analiza odgovora na poslate zahteve za pristup informacijama od javnog značaja je pokazala da je 25 fakulteta (16 u prvom i 9 u drugom krugu) dalo informacije u vezi sa radom etičke komisije, ali su svi oni uglavnom uputili na univerzitet kao na državni organ koji tu informaciju poseduje. Izuzetak je Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu koji je u 2012/2013. akademskoj godini uveo sopstvenu etičku komisiju, dok je prethodne akademske godine još uvek na snazi bila univerzitetska regulativa pa zato nisu raspolagali izveštajem etičke komisije.

Izveštaj komisije za upis

Svake akademske godine fakulteti organizuju upis novih studenata na akreditovane studentske programe svih ciklusa. Za taj zadatak, koji se sastoji od raspisivanja konkursa, objavljivanja važnih

¹⁶ Prema istraživanju Antikorupcijske mreže u Jugoistočnoj Evropi sprovedenom 2012. godine, skoro 10% studenata sa Univerziteta u Beogradu je izjavilo da je lično bilo u takvoj situaciji ili da je prisustvovalo takvoj situaciji.

informacija u vezi sa upisom i održavanja prijemnih ispita i uopšte proceduru upisa, formira se komisija za upis koja je zadužena za nadzor tog procesa. Komisija za upis je dužna da vrši kontrolu upisnog procesa i spreči bilo kakve moguće zloupotrebe prilikom upisa. Transparentnost poslovanja upisne komisije, tj. izveštaja koji nakon svakog upisnog kruga treba da bude dostavljen nadležnim organima na fakultetu, izuzetno je važna za suzbijanje koruptivnih radnji na fakultetima. Upisni proces je jedan od elemenata visokoškolskog sistema koji je institucionalno podložan korupciji, kako je utvrdila nezavisna studija Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.¹⁷ Stoga je transparentnost upisa na fakultete jako važna karika u lancu sprečavanja mahinacija. Adekvatna ilustracija važnosti transparentnosti je afera prilikom upisa sina bivšeg ministra za Kosovo i Metohiju na Farmaceutski fakultet, iako se nalazio 178 mesta ispod crte za upis. Za ovo se ne bi saznalo da spisak kandidata za upis na osnovne studije nije javno objavljen na sajtu, sa zbirom osvojenih poena svakog kandidata.

Podaci dobijeni tokom istraživanja pokazuju da nijedan fakultet nema izveštaj komisije za upis na svom sajtu. Međutim, ohrabruje to što fakulteti na svojim sajtovima imaju spisak prijavljenih kandidata za prijemni ispit, kao i informacije o broju bodova iz prethodnog ciklusa obrazovanja svakog kandidata. Ipak, to ne mora da bude dovoljno za suzbijanje koruptivnih radnji, te je stoga neophodno da ovaj dokument bude dostupan javnosti na sajtu fakulteta. U svojim odgovorima na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja, 27 fakulteta je dalo podatke o izveštaju komisije za upis (20 u prvom i 7 u drugom krugu), ali samo 20 je dostavilo izveštaje.

Neki fakulteti, kao što su Filozofski fakultet u Beogradu i Filozofski fakultet u Novom Sadu, nemaju izveštaj komisije za upis. Fakultet za fizičku hemiju u Beogradu takođe ne poseduje taj dokument već samo podnosi kratak usmeni izveštaj o upisu naučno – nastavnom veću Fakulteta. Medicinski fakultet u Beogradu je zbog proceduralnih poteškoća tj. povećanog obima posla zatražio da ovu dokumentaciju dostavi kasnije, što mu je i odobreno, ali potom nije ispunio svoju zakonsku dužnost. Biološki i Učiteljski fakultet u Beogradu su ponudili uvid u taj dokument u svojim prostorijama, u unapred naznačenom terminu, što je kršenje duha zakona i ilustruje nivo njihove transparentnosti u radu.

Zaposleni na Fakultetu za sport i fizičku kulturu u Beogradu su odlučili da ne pošalju izveštaj o upisu jer bi prema njihovim rečima to bilo kršenje Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Ovo nije tačno jer u samom izveštaju ne mora biti naveden nijedan lični podatak (lični podaci su isključivo njihovi matični brojevi ili brojevi lične karte i sl, a liste kandidata koje se mogu naći u izveštaju nisu lični podaci). Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum ne poseduje izveštaj o upisu ali takve podatke ima u godišnjem izveštaju o radu, koji je dostavljen. Kao dobar primer izveštaja o upisu može se navesti izveštaj Prirodno – matematičkog fakulteta u Kragujevcu koji detaljno obrađuje ovu temu, a kao loš primer izveštaj o upisu Pravnog fakulteta u Kragujevcu koji je veoma površan i navodi samo ukupan broj prijavljenih i upisanih kandidata.

17 OECD, Jačanje integriteta i borba protiv korupcije u obrazovanju – Srbija, str 31 - 40

Poslovnik Saveta fakulteta

Savet fakulteta je organ upravljanja svakog fakulteta čiji sastav čine zakonski određen broj predstavnika među zaposlenima, osnivačima i studentima. Sa obzirom na to da on predstavlja glavni upravni organ, jer donosi sve glavne odluke važne za nesmetan rad fakulteta (kao na primer usvajanje finansijskog plana i izveštaja ili biranje dekana i prodekana), funkcionisanje njegovog rada trebalo bi da bude javno i transparentno, kao i pravila po kome on zaseda. Javnost rada saveta fakulteta se u najvećem broju slučajeva osigurava time što njegovim sednicama mogu prisustvovati zainteresovane osobe, ali bez prava da uzmu učešća u diskusiji ili prava glasa, dok je transparentnost osigurana time što se glavne odluke objavljuju na sajtu fakulteta ili oglasnoj tabli. Transparentnost poslovnika saveta fakulteta je važna jer predstavlja znak o rešenosti administracije da proaktivno objavljuje informacije. Stoga, koliko se proaktivnosti u smislu objavljivanja odluka saveta fakulteta može očekivati ukoliko barem pravila po kome se savet sastaje i donosi odluke nisu javno dostupna?

Svega 23 fakulteta na svom sajtu ima javno dostupan poslovnik saveta fakulteta. To su u najvećem broju slučajeva (21:2) državni fakulteti, uglavnom sa Univerziteta u Beogradu. Jedina dva privatna fakulteta koja su taj dokument učinila dostupnim javnosti na svom sajtu su Pravni fakultet Univerziteta Union i Fakultet za medije i komunikacije Univerziteta Singidunum. Na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja je odgovorilo 16 fakulteta u prvom krugu, kao i 7 fakulteta u drugom, poslavši svoje primerke poslovnika saveta. Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu je odgovorio da je uvid u poslovnik saveta fakulteta moguć u njihovim prostorijama u unapred određenom terminu. Ovo jeste ispunjavanje slova zakona, jer Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja predviđa i tu mogućnost, ali ne i njegovog duha, s obzirom da je ovakav odgovor gotovo jednak uskraćivanju tih informacija.

Pravilnik o evaluaciji studija

Ovaj dokument reguliše proces interne evaluacije studija na fakultetu, odnosno samovrednovanje studija (što podrazumeva vrednovanje nastavnog kadra, studijskih programa, udžbenika, prostorija, opreme kao i svega drugog što ima uticaj na kvalitet studija na datom fakultetu). Transparentnost pravilnika je bitna da bi se lakše uočili mogući institucionalni nedostaci tj. manjkavosti u načinu na koji se vrši ocena studija. Njihovim otkrivanjem i otklanjanjem bi se znatno poboljšala analiza kvaliteta studija na nekom fakultetu, što bi dovelo do podizanja njihovog kvaliteta u dužem roku. Trinaest fakulteta¹⁸ ima istaknuta pravila o evaluaciji studija na svojim sajtovima. Još 20 fakulteta je dalo informacije u svojim odgovorima na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja (15 u prvom i 5 u drugom krugu) i to dostavljajući primerke pravilnika u elektronskom ili papirnom obliku. Fakultet bezbednosti u Beogradu je ponudio uvid u traženi dokument u unapred

18 Fakultet organizacionih nauka, Učiteljski i Tehnološki fakultet u Beogradu, Ekonomski i Građevinski fakultet u Subotici, Medicinski fakultet i Akademija umetnosti u Novom Sadu, Pedagoški fakultet u Somboru, Ekonomski fakultet u Nišu, Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu i Fakultet za hotelijetstvo i turizam u Vrnjačkoj Banji.

određenom terminu, što se ne može smatrati prihvatljivim ponašanjem u smislu transparentnosti, s obzirom da to jeste ispunjavanje zakonske obaveze, ali ne u potpunosti. Zabrinjavajući je podatak da 3 fakulteta (Fakultet za fizičku hemiju i Medicinski fakultet u Beogradu kao i Prirodno – matematički fakultet u Nišu) nema pravilnik o evaluaciji studija, pa se postavlja pitanje da li uopšte vrše njihovu evaluaciju i ako je tako, po kojim standardima.

Pravilnik o upisu na osnovne studije

Ovaj pravilnik reguliše proces upisa na osnovne studije tako što precizira potrebne uslove da bi se neko lice upisalo na dati fakultet i način na koji se vrši rangiranje kandidata za upis. Transparentnost ovog dokumenta je značajna jer na nedvosmislen način pokazuje pravila koja se moraju poštovati pri upisu. Ova oblast je regulisana kako univerzitetskim odlukama tj. univerzitetskim pravilnikom o upisu na osnovne studije (kakvi su recimo Pravilnici o upisu na Univerzitetima u Beogradu ili Nišu) ali i fakultetskim pravilnicima ili regulativama, kao što je pravilnik o studiranju. Važno je napomenuti da neki fakulteti imaju zajednički pravilnik o studiranju ili upisu za sva 3 ciklusa studija (dodiplomske, diplomske i doktorske) ali da većina njih ipak ima razdvojene pravilnike jer postoje razlike u okolnostima upisa na osnovnom i višim ciklusima studija.

Transparentnost pravilnika o upisu na osnovne studije je nešto viša nego u slučaju ostalih regulativa jer 35 fakulteta na svom sajtu ima ovaj dokument. Još 11 fakulteta je u svojim odgovorima na pristup informacijama od javnog značaja dostavilo informacije u vezi sa ovim pravilnikom. Ovde je vidljiva razlika između državnih i privatnih fakulteta, u korist ovih prvih, jer samo Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija, Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum, Beogradska bankarska akademija i Računarski fakultet Univerziteta Union, kao i integrisani Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru, imaju ove pravilnike na sajtu (ukupno 5 institucija). Interesantan je slučaj Pravnog fakulteta univerziteta Union koji nema pravilnik o upisu na osnovne studije nego tu tematiku reguliše isključivo statutom fakulteta, koji ima odeljak posvećem upisu.

Pravilnik o upisu na drugi i treći stepen studija

Ovaj dokument reguliše sva pitanja u vezi sa upisom na diplomske (master) i doktorske studije fakulteta. Transparentnost ovog dokumenta je značajna iz istog razloga kao i transparentnost pravilnika o upisu na osnovne studije - jer na nedvosmislen način pokazuje pravila koja se moraju poštovati pri upisu. Ova oblast je regulisana kako univerzitetskim odlukama tj. univerzitetskim pravilnikom o upisu studenata na studijske programe (kakvi su recimo Pravilnici o upisu na Univerzitetima u Beogradu ili Nišu) ali isto kao i u slučaju upisa na prvi stepen studija, takođe i fakultetskim pravilnicima ili regulativama, kao što je pravilnik o studiranju. Da podsetimo, neki fakulteti imaju zajednički pravilnik o studiranju ili upisu za sva 3 ciklusa studija (dodiplomske, diplomske i doktorske) ali većina njih ipak ima razdvojene pravilnike.

Ovaj pravilnik se nalazi na sajtu 35 fakulteta, dok je još 13 fakulteta dostavilo po primerak u svom odgovoru na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja. Državni fakulteti su i ovde mnogo transparentniji u odnosu na privatne (iako naravno ima i obrnutih primera tj. postoje i transparentni privatni fakulteti kao i netransparentni državni fakulteti) jer samo Računarski fakultet Univerziteta Union, Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum i Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija imaju ovaj pravilnik na sajtu. Svi ostali (32 fakulteta) koji su objavili ovaj pravilnik su državni fakulteti, među kojima se ističu članice Univerziteta u Nišu, gde od 13 fakulteta čak 9 ima ove podatke na svojim sajtovima.

Pravilnik o polaganju ispita i ocenjivanju studenata

Ovaj pravilnik detaljno definiše sva relevantna pitanja u vezi sa polaganjem ispita i predispitnim obavezama i uspostavlja standarde koji se moraju poštovati pri ocenjivanju. S obzirom da je polaganje ispita najvažnija obaveza studenata, ovaj dokument je od velike važnosti za njih.

Stoga, ukoliko postoji dokument koji uspostavlja zajednički set standarda u vezi sa načinom polaganja ispita i kriterijumom ocenjivanja, bitno je da bude dostupan studentima. Na taj način bi mogli da se upoznaju sa ovim dokumentom i eventualno ukažu na njegovo nepoštovanje, naročito ako ono može rezultirati koruptivnim ponašanjem. Jedan od mogućih primera bi bilo polaganje ispita u kabinetu profesora bez prisustva svedoka (na primer, drugih studenata) iako pravilnik garantuje javnost polaganja ispita, itd. U najvećem broju slučajeva, ovaj pravilnik je regulacija na nivou univerziteta koju fakulteti primenjuju (na primer Univerzitet u Beogradu, Novom Sadu, Kragujevcu ili Nišu). Ipak, dešavaju se i slučajevi da ne postoji poseban pravilnik, već se samo sprovode odredbe statuta fakulteta ili pravilnika o studiranju, koji sadrži odeljak o načinu polaganja ispita (na primer slučaj na Univerzitetu Megatrend).

Rezultati monitoringa ukazuju na to da je pravilnik o polaganju ispita u velikom broju slučajeva dostupan na sajtovima državnih fakulteta. On postoji u okviru univerzitetske regulative i kao takav se primenjuje na svim fakultetima članicama datog univerziteta.

Ukupno 49 fakulteta ima na svom sajtu pravilnik o polaganju ispita, među kojima dominiraju državni fakulteti (44). Na svojim sajtovima, od privatnih fakulteta ovaj dokument imaju Računarski i Pravni fakultet Univerziteta Union, Pravni fakultet Univerziteta Privredna akademija kao i integrisani Internacionalni univerzitet u Novom Pazaru. Fakultet muzičkih umetnosti Univerziteta umetnosti primenjuje fakultetski pravilnik o polaganju ispita, dok je Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu u procesu pripreme novog fakultetskog pravilnika, iako trenutno implementira univerzitetski.

Strategija obezbeđivanja kvaliteta

Ovaj dokument se bavi sistemom osiguravanja kvaliteta svih segmenata rada fakulteta: nastavnog

procesa, opreme i prostorija, nastavnog kadra, studenata itd. Njegov strateški cilj se ogleda u tome što daje ne samo analizu postojećeg stanja nego i smernice za unapređivanje tog stanja.

Stoga je ovaj dokument veoma važan za podizanje kvaliteta, naročito kvaliteta obrazovanja i svršenih studenata, jer je bez njega onemogućeno dugoročnije planiranje već se sve preduzete mere moraju ograničiti na privremene poduhvate.

Prema podacima dobijenim u istraživanju, čak 57 fakulteta ima strategiju obezbeđivanja kvaliteta¹⁹ na svom sajtu, što je ohrabrujući podatak, premda nedovoljan u svetlu važnosti koju ovaj dokument ima za razvoj fakulteta. U svom odgovoru na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja još 9 fakulteta je poslalo kopije svojih strategija kvaliteta. Biološki fakultet u Beogradu, kao što je bilo slučaj i sa velikim brojem drugih dokumenata, dozvolio je samo uvid u datu strategiju u unapred određenom terminu.

Ovo je jedan od dokumenata u okviru kojeg ne postoji značajna razlika u transparentnosti među privatnim i državnim fakultetima, odnosno situacija je manje više ujednačena. Uz fakultetske strategije, postoje i univerzitetske i isključivo njih primenjuju Tehnološko – metalurški fakultet, Fizički fakultet i Mašinski fakultet u Beogradu, kao i Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum. Zanimljiv je slučaj Fakulteta za fizičku hemiju Univerziteta u Beogradu, koji nema strategiju obezbeđivanja kvaliteta, što je veliki nedostatak.

Finansije

Finansijski plan

Od 140 fakulteta koji su činili uzorak istraživanja, samo 18 je imalo podatke o finansijskom planiranju na svom veb sajtu, i u ovom slučaju isključivo kao integralni deo Informatora o radu. S obzirom na to da je finansijski plan obavezan deo Informatora o radu državnih organa, ovakva situacija je sasvim očekivana, međutim ovo upućuje na činjenicu da fakulteti nisu prepoznali važnost isticanja tog dokumenta van informatora, već to rade isključivo da bi ispunili zakonsku obavezu.

U nekim slučajevima ovi podaci ne postoje čak ni u informatorima ili su zastareli, pa tako Fakultet organizacionih nauka uopšte nema taj odeljak a Tehnički fakultet u Boru ima finansijske planove za 2008. i 2009. godinu.

Svega 16 fakulteta je u svojim odgovorima na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja dalo informacije u vezi sa svojim finansijskim poslovanjem. Među odgovorima je često isticano da se ti podaci mogu naći na sajtu fakulteta (u ovim slučajevima je prethodnom analizom sajtova utvrđeno da takvih podataka ili uopšte nema, ili da se ne mogu pronaći – podaci su skriveni u

19 Ponekad i pod drugim nazivom, kao što je politika ili sistem obezbeđivanja kvaliteta.

nekom odeljku sajta gde se nalaze informacije druge vrste te tamo posetilac ne bi nikada tražio, a pritom uglavnom ne postoji opcija pretrage sajta koja bi pomogla u lociranju dokumenta). Zatim, bilo je odgovora da se ovi podaci nalaze u informatoru, iako ih ni tamo nema (na primer na Građevinskom i Biološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu).

Često je slučaj da se finansijski plan nalazi u informatoru samo kao naslov poglavlja ali bez ikakvog sadržaja – teksta ili brojki (npr. Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu) ili se u tom odeljku nalazi prateći tekst u sa neispravnim linkom ka dokumentu, pa se finansijskom planu ne može pristupiti (npr. Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu).

Ponekad se finansijski plan nalazi na sajtu fakulteta te je tako zvanično dostupan javnosti, ali se nalazi unutar drugog, mnogo opširnijeg dokumenta koji nema nužno veze sa finansijama, kao što je na primer izveštaj o radu ili izveštaj o samovrednovanju, tako da je teško locirati ga. Na taj način je njegova transparentnost na veoma niskom nivou ili nepostojeća.

Finansijski plan se na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu nalazi u okviru Izveštaja o radu koji ima nekoliko stotina stranica, na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja istog univerziteta u okviru Izveštaja o samovrednovanju (iako ni tamo nije linkovan, pa mu se ne može pristupiti), a na Građevinskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu u okviru Izveštaja o kvalitetu.

Finansijski izveštaj

Kao što je već navedeno, na sajtovima većine fakulteta u Srbiji ne postoje podaci o njihovom finansijskom poslovanju. Od 140 fakulteta koji su činili uzorak istraživanja, samo 29 je imalo podatke o finansijskom izveštaju na svom veb-sajtu, i to isto kao u slučaju finansijskog plana isključivo kao integralni deo informatora o radu. Određeni broj fakulteta nema finansijski izveštaj čak ni kao deo informatora. U svom odgovoru na poslani zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, da podsetimo, samo 16 fakulteta je dalo informacije o svom finansijskom poslovanju u prethodnoj godini. Međutim, neki su odgovorili da se ti podaci mogu naći na sajtu fakulteta (u ovim slučajevima je prethodnom analizom sajtova utvrđeno da takvih podataka nema, ili da se ne mogu pronaći). Zatim, bilo je odgovora da se ovi podaci nalaze u informatoru, iako se ni tamo ne mogu pronaći, što je na primer slučaj Fakulteta umetnosti Univerziteta u Nišu. Analizom su prepoznate dve različite situacije nepostojanja ovih podataka u informatoru: prva, kada se u informatoru finansijski izveštaj nalazi samo kao naslov poglavlja ali bez ikakvog sadržaja - teksta ili brojki (npr. Biološki fakultet Univerziteta u Beogradu) a druga, kada se u tom odeljku nalazi prateći tekst u kome je neispravan link ka dokumentu, pa se finansijskom izveštaju ne može pristupiti (npr. Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu). Isto kao situacija sa finansijskim planom, ponekad se finansijski izveštaj nalazi na sajtu fakulteta te je tako zvanično dostupan javnosti, ali se nalazi unutar drugog, mnogo opširnijeg dokumenta koji se ne odnosi na finansije tako da je teško locirati ga. Na taj način je njegova transparentnost na veoma niskom nivou, ili nepostojeća.

Nekoliko fakulteta Univerziteta u Beogradu je slalo zanimljive odgovore na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja. Fakultet za fizičku hemiju je u svom odgovoru istakao da ne daje podatke o finansijskom poslovanju. Finansijski izveštaj Ekonomskog fakulteta je poslat sa oznakom dokumenta kao poslovne tajne. Tehnički fakultet u Boru ima na sajtu finansijske izveštaje samo za godine 2005 – 2009. Fakultet organizacionih nauka čak ni u Informatoru nema finansijski izveštaj, iako je ceo Informator opširan i sadrži i veliki broj podataka u vezi sa javnim nabavkama.

Visina školarine

Tokom istraživanja se pokazalo da su fakulteti najtransparentniji po pitanju davanja informacije o visini školarine. Veliki broj visokoškolskih institucija (ukupno 46) je ovu informaciju objavio na svom sajtu, mada postoje i brojni izuzeci, koji su zastupljeni i među državnim i privatnim fakultetima. Putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja ovu informaciju smo dobili od 18 fakulteta. Dakle, ukupan broj fakulteta od kojih smo saznali koliko iznosi školovanje u njihovoj instituciji je 64. Ovo je i dalje mali deo ukupnog broja fakulteta u Srbiji.

Sa obzirom na to da ova informacija ne može biti nikako klasifikovana kao informacija sa ograničenim pristupom (ono što je ranije označavano kao ‘poslovna tajna’) i da je uglavnom već poznata studentima, onda to upućuje na činjenicu da postoje neformalni kanali kojima se visina školarine saopštava zainteresovanim licima. To uglavnom predstavlja direktan kontakt između studenata ili budućih studenata i zaposlenih u administraciji. Usled toga se postavlja pitanje zašto se ta informacija ne nalazi na sajtu fakulteta, jer ne samo da nema nikakvih razloga za njeno sakrivanje nego je već i poznata među studentima.

Ministarstvo prosvete, na predlog visokoškolskih institucija, odobrava odluku o visini školarine na državnim fakultetima, te su ti podaci dostupni i na sajtovima univerziteta koji objavljuju zajednički konkurs za upis. Izgleda da je jedini razlog zašto podaci o visini školarine nisu dovoljno transparentni tj. jasno vidljivi na sajtu fakulteta, zapravo nepostojanje dobre volje među administracijom i/ili neprepoznavanje mogućnosti da se time unapredi kvalitet usluga fakulteta, ali i smanji obim posla. Tokom istraživanja, došli smo do zaključka da su državni fakulteti mnogo transparentniji kada je u pitanju dostupnost ovih informacija od privatnih fakulteta. Međutim, i među privatnim fakultetima na univerzitetskom nivou postoje znatne razlike. Tako su, na primer, fakulteti Univerziteta Metropoliten i Univerziteta Privredna Akademija ove podatke objavili na sajtu, za razliku od ostalih.

Specifikacija školarine

Specifikacija školarine tj. dokument koji označava koje sve usluge pruža fakultet studentima a ulaze u visinu školarine, jedan je od važnih dokumenata za rad fakulteta ali i studente i njihove roditelje. Ovaj dokument treba da objasni koje usluge fakultet pruža za plaćenu školarinu (bilo da njene troškove snosi student ili država), a koje usluge se naplaćuju posebno. Takođe, specifikacija

bi trebalo da sadrži i informacije o tome koliki udeo u okviru školarine ima svaka od usluga koja je naplaćena školarinom.

Značaj ovog dokumenta se ne može dovoljno istaći, jer bi njegovo postojanje doprinelo većoj transparentnosti finansijskih tokova fakulteta. Ne samo što bi studenti znali šta sve moraju dodatno da plate osim školarine, nego bi takođe saznali i koji su kriterijumi za određivanje visine školarina. To bi bacilo svetlo na trenutnu praksu koja postoji među državnim fakultetima da školarine na društvenim i prirodnim ili tehničkim fakultetima budu značajno različite, i to znatno više kod društvenih fakulteta koji nemaju troškove za laboratorije, opremu, hemikalije i sl.

Takođe, to bi ohrabrilo studente da se zalažu za viši kvalitet školovanja u situacijama gde se postavljeni standardi iz specifikacije školarine ne poštuju (na primer, kada postoji znatno veći broj studenata u grupi za vežbe nego što je predviđeno ili neodržavanje redovnih časova konsultacija) ali se uredno naplaćuju tj. školarina se za taj iznos ne umanjuje. Trenutna situacija je takva da ne postoje fakultetske specifikacije školarine, već se one određuju nekom drugom metodom. Usled toga postavlja se pitanje da li državni fakulteti, koji ne primaju dovoljno novca iz budžeta, deo svojih troškova prebacuju na samofinansirajuće studente kroz višu školarinu.

Za razliku od državnih fakulteta, privatni fakulteti bi trebalo da imaju autonomiju u okviru određivanja visine školarine, jer su to pre svega profitne institucije čiji je cilj prihod od samostalne delatnosti, ali bi bilo korisno i za njih i njihove studente da imaju javno objavljene specifikacije školarine jer bi to moglo da im pruži prednost u odnosu na konkurentske institucije kada studenti odlučuju koji fakultet će upisati.

Istraživanje je pokazalo da svega 11 fakulteta ima specifikaciju školarine. Dva fakulteta imaju ovu informaciju na svom sajtu, a preko zahteva za pristup informacijama od javnog značaja smo ovu informaciju dobili od 9 institucija. U pitanju su državni fakulteti²⁰, i oni poseduju specifikacije školarine koji su tipski dokumenti doneti na univerzitetskom nivou. Od tih fakulteta jedino Prirodno-matematički fakultet u Kragujevcu poseduje specifikaciju školarine koja detaljno u procentualnim iznosima navodi koja usluga u kom udelu učestvuje u visini školarine. Ostali univerzitetski dokumenti su akta koja na jako opširan način objašnjavaju koje usluge pruža fakultet, bez ikakvih brojeva ili dodatnih pojašnjenja te bi se za njih moglo reći da ne ispunjavaju svrhu koji dokument kao što je specifikacija školarine treba da ispunjava.

Akti kojima se regulišu cenovnici

Pod aktima kojima se regulišu cenovnici podrazumevana su ona dokumenta koja sadrže pravila o načinu na koji se određuje cena fakultetskih usluga (školarina ili taksu). Za razliku od specifikacije školarine koja bi kao dokument trebalo da sadrži informaciju o udelu svake usluge koja je

20 U okviru Univerziteta u Beogradu – Poljopivredni fakultet, Fakultet organizacionih nauka, Ekonomski fakultet, Pravoslavno – bogoslovski fakultet i Učiteljski fakultet; u okviru Univerziteta u Novom Sadu – Filozofski fakultet i Prirodno-matematički fakultet; u okviru Univerziteta u Nišu samo Pravni fakultet; u okviru Univerziteta u Kragujevcu samo Prirodno–matematički fakultet; i u okviru Univerziteta umetnosti u Beogradu Fakultet dramskih umetnosti i Fakultet primenjenih umetnosti

naplaćena školarinom, akti koji regulišu cenovnike su dokumenta koja u sebi sadrže pravila i za ostala dodatna plaćanja osim školarine. Ovi akti su i opštiji dokumenti jer preciziraju pravila i uslove za to koji troškovi, na koji način i u kom udelu ulaze u cenu usluga koje pruža fakultet.

Nažalost, istraživanje je pokazalo da među fakultetima u Srbiji ne postoje ovakvi dokumenti. Samo 4 fakulteta poseduje dokumente koji se bave utvrđivanjem troškova: Prirodno-matematički u Novom Sadu, Pedagoški fakultet u Somboru, Pravni fakultet Univerziteta Union i Filozofski fakultet u Beogradu. Fakulteti koji su preko odgovora na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja odgovorili da imaju takva dokumenta su Tehnološki fakultet u Nišu, Agronomski fakultet u Čačku, Fakultet primenjenih umetnosti u Beogradu i Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija. Međutim, uvidom u ove dokumente je utvrđeno da oni nemaju svrhu koju bi trebalo već da su jako opšta akta koja pritom nemaju upotrebnu vrednost već mogu da služe samo kao paravan za odokativno određivanje cena fakultetskih taksi. Državne visokoškolske institucije nemaju potpunu samostalnost u određivanju visine školarine već moraju da traže odobrenje resornog ministarstva te to donekle ima opravdanja, ali ne u potpunosti. Izgleda da državni fakulteti nemaju snage ni volje da istraju u traženju novog modela finansiranja visokog obrazovanja koji bi im dao veću autonomiju u ovim pitanjima. Tek u takvim uslovima bi bilo moguće napraviti i primenjivati ovakva akta.

Kada je reč o privatnim fakultetima, oni kao profitne institucije određuju visinu školarine na takav način da maksimiziraju svoj prihod, no postavlja se pitanje koliko se pokazao uspešan pristup koji se sada sprovodi sa nepostojanjem utvrđenih pravila pri tom procesu. Postoji mogućnost da bi ovi fakulteti promenom svoje politike u vezi sa visinom školarine i načinom na koji se ona računa, mogli čak i da povećaju svoje prihode, tako što će privući veći broj studenata.

Informacije o davanju prostora u zakup

Finansijski problemi sa kojima se suočavaju visokoškolske institucije u Srbiji ih primoravaju da pronalaze različite izvore prihoda, među kojima se često javlja i izdavanje viška prostora za komercijalne delatnosti privatnim licima, uz odgovarajuću novčanu naknadu. Uglavnom se u tim prostorima otvaraju pekare, prodavnice brze hrane, knjižare, fotokopirnice i slični objekti, čiji su glavni klijenti studenti. Dok privatni fakulteti nemaju ograničenja u ovom pogledu, osim možda poslovne politike vlasnika i uprave, državni fakulteti moraju prvo da traže dozvolu za davanje prostora u podzakup i prisvajanje kirije od Direkcije za javnu imovinu, s obzirom da nisu vlasnici prostora koji koriste već je to Republika Srbija. U suprotnom, novac bi morao biti prebačen republičkom budžetu.

Nijedan od fakulteta u Srbiji ove informacije (ko, na koji način i uz koju naknadu koristi prostor fakulteta) nema dostupne na svom sajtu. Samo je 8 fakulteta u odgovoru na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja dalo ove informacije. Bez naknade prostor daju Fakultet za fizičku hemiju, Poljoprivredni fakultet i Pravni fakultet u Kragujevcu, i to državnim institucijama

koje zauzvrat plaćaju deo troškova, a to su: Institut za fiziku, Filološko – umetnički fakultet i Biblioteka grada. Uz novčanu naknadu prostor izdaju Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum (Banka Intesa i Wiener Stadische osiguranje) i Pravni fakultet Univerziteta Union (kafe klub i Centar za unapređenje pravnih studija), kao i Fakultet dramskih umetnosti u Beogradu (kafić i skriptarnica). Dva državna fakulteta u Beogradu, Filozofski i Učiteljski, nisu dali ove informacije iako su naveli da prostor izdaju uz naknadu. Filozofski fakultet je grubo prekršio Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u svom dopisu istakavši da je ta informacija ‘poslovna tajna’. Učiteljski fakultet je zvanično iskoristio zakonsku mogućnost davši informaciju da se dokument može dati na uvid u arhivi, ali samo u toku jednog određenog dana i to u kratkom vremenskom periodu, uz prethodnu najavu telefonom. Ovakav pristup predstavlja samo formalno ali ne i suštinsko poštovanje zakona i načela transparentnog poslovanja od strane državnih organa, te ovo nije uzeto u obzir kao potvrđan odgovor. Usled ovakvog ponašanja uprave, možemo postaviti pitanje zašto su ove informacije skrivene od javnosti i da li su se možda pri davanju u zakup javile neke koruptivne radnje.

Spisak studentskih taksi sa iznosima

Informacija o cenovniku usluga koje pruža fakultet je od važnosti za studente, ali i za njihove porodice koje uglavnom snose troškove njihovog studiranja, naročito zato što postoje nedorečenosti i različite prakse u vezi sa naplatom studentskih taksi. Pod studentskim taksama, u ovom istraživanju je podrazumevano bilo koje plaćanje koje vrši student svojoj visokoškolskoj instituciji da bi zauzvrat obezbedio neku vrstu usluge koja nije podmirena visinom školarine. Najrašireniji primeri studentskih taksi bi bile taksa za upis godine, taksa za overu semestra, uplata za polaganje ispita, uplata za potvrdu o studentskom statusu i sl. Na nekim državnim fakultetima se ove takse ne naplaćuju studentima koji se finansiraju iz budžeta ali se naplaćuju samofinansirajućim studentima, dok se na drugim fakultetima javlja situacija da samofinansirajućim studentima plaćaju veće iznose. Na privatnim fakultetima u Srbiji takođe postoje studentske takse, no postoji manji broj fakulteta koji su te troškove uključili u iznos školarine pa ih ne naplaćuju dodatno svojim studentima.

Jedan deo studenata smatra da neki državni fakulteti koji imaju niske iznose školarina (kako bi privukli što više bruća) naknadno dopunjuju budžet naplatom studentskih taksi. Samim tim, te takse su obično više i češće se naplaćuju. Neusklađenost politika fakulteta po ovom pitanju ilustruje slučaj da na nivou jednog univerziteta, pa čak i iste grupacije fakulteta, postoji različit pristup studentskim taksama (od toga da ih ne naplaćuju ili su u pitanju mali iznosi, do toga da su studentske takse visoke a da izuzimanja od plaćanja nema).

Sprovedeno istraživanje je pokazalo da fakulteti nisu prepoznali ove informacije kao bitne za studente. Samo 38 (uglavnom državnih fakulteta²¹) je ove podatke objavilo na sajtu tako da

21 Od privatnih, na sajtu su ove informacije imali Akademija umetnosti Alfa univerziteta, Fakultet za ekonomiju i

se studenti mogu sa njima lako upoznati, dok je 15 fakulteta odgovorilo na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja dokumentacijom. Informacija o tome šta se od fakultetskih usluga naplaćuje, i po kojoj ceni, nikako ne bi trebalo da bude skrivena od studenata već bi morala biti objavljena na oglasnoj tabli i sajtu, tako da studenti unapred znaju kakva je politika fakulteta na kome studiraju. Transparentnost ovih informacija bi doprinela tome da fakultetske uprave uživaju veće poverenje od strane studenata, a uz veću transparentnost specifikacije školarine i finansijskih izveštaja značajno bi se unapredila saradnja između uprave i studenata u domenu finansijskog vođenja fakulteta.

Studentska pitanja

Statut studentskog parlamenta

Statut²² studentskog parlamenta reguliše način funkcionisanja tog fakultetskog organa: zakazivanje sednica, princip rada, postojanje kvoruma, način glasanja i izbora za funkcije, delegiranje predstavnika u druge organe po dužnosti²³, kao i sva ostala pitanja od značaja za funkcionisanje studentskog parlamenta.

Ustanova studentskog organizovanja je uvedena Zakonom o visokom obrazovanju iz 2005. godine, pa je relativno novijeg karaktera. Zakon je propisao da su studentski parlamenti obavezni i zvanični delovi upravne strukture fakulteta. S obzirom na probleme koji se javljaju u studentskom organizovanju (manjak zainteresovanosti studenata i njihove participacije, uplitanje političkih partija u njihov rad, slaba aktivnost, itd), transparentnost njihovog poslovanja bi mogla da unapredi postojeće stanje.

Prema obavljenom istraživanju, 27 fakulteta ima poslovnike o radu studentskog parlamenta na svom sajtu, što čini samo mali deo fakulteta u odnosu na broj onih koji imaju odeljak sajta posvećen studentskom organizovanju ili studentskom parlamentu. Još 11 fakulteta je dostavilo podatke o pravilniku studentskog parlamenta putem odgovora na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja. Biološki fakultet u Beogradu i Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu su u svojim odgovorima naveli da se statut mora tražiti od studentskog parlamenta, što ukazuje na manjak komunikacije između predstavnika studenata i administracije, naročito ako imamo u vidu da studentski parlament nije nezavisni organ već zvanični organ fakulteta, isto kao što su dekanat ili savet fakulteta. Pravni fakultet u Beogradu ima odeljak na sajtu posvećen studentskom parlamentu, u čijem okviru se nalazi i pravilnik o njegovom radu, ali pošto taj link ne radi dokumentu nije moguće pristupiti. Isti slučaj je i sa Akademijom klasičnog slikarstva Univerziteta

inženjerski menadžment Univerziteta Privredna akademija i Pravni fakultet Univerziteta Union. Kada je reč o državnim fakultetima, dostupnost ovih informacija je bila ravnomerno raspodeljena po univerzitetima a ukupno oko polovine državnih fakulteta ima ovu informaciju na sajtu.

22 Ili pravilnik o radu, kako se još naziva

23 Kao što je na primer disciplinska komisija ili savet fakulteta

Edukons. Ostaje da se vidi da li taj odeljak sajta uređuje administracija fakulteta ili ga uređuju predstavnici studentskog parlamenta. Fakultet bezbednosti u Beogradu je dozvolio samo uvid u dokumentaciju u unapred određenom terminu, a Fakultet sporta i fizičke kulture u Beogradu je u svom odgovoru naveo da je studentski parlament zauzet usled ispitnog roka, i da će naknadno dostaviti traženu dokumentaciju, što se nije desilo. Pravni fakultet Univerziteta Union kao i Fakultet za menadžment u Zaječaru Univerziteta Megatrend nemaju posebne poslovničke o radu studentskog parlamenta, već je njegov rad regulisan samo pojedinim odredbama statuta.

Najava izbora za studentski parlament i spisak kandidata

Prema Zakonu o visokom obrazovanju, izbore za studentski parlament raspisuje dekan u aprilu svake godine a mandat članova studentskog parlamenta traje godinu dana. Kao i u svakom izbornom procesu, transparentnost utiče na smanjenje izbornih mahinacija, podstiče zdravu konkurenciju među kandidatima, a slobodni i fer izbori omogućavaju izbor onih predstavnika koji imaju najveću podršku među biračima.

Primeri dobro organizovanih studentskih izbora i kampanje su Fakultet političkih nauka u Beogradu i Medicinski fakultet u Nišu. Sa druge strane, smanjena transparentnost ovog procesa utiče na visok nivo nezainteresovanosti i apstinencije studenata u izbornom procesu.

Veoma malo fakulteta na svom sajtu ima najavu izbora i spisak kandidata koji će na njima učestvovati (ukupno 11). Još 16 fakulteta je te podatke dostavilo u odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Među njima je samo jedan privatni fakultet (Fakultet za menadžment u Zaječaru Univerziteta Megatrend), dok su svi ostali bili državni. Biološki fakultet u Beogradu i Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu su naveli da je potrebno te informacije tražiti od studentskog parlamenta, isto kao i u slučaju već pomenutog statuta studentskog parlamenta. Medicinski fakultet u Beogradu je odgovorio da ne poseduje tražene podatke²⁴ a Fakultet sporta i fizičke kulture u Beogradu je, da podsetimo, naveo da je studentski parlament zauzet usled ispitnog roka te će dostaviti tražene podatke naknadno, što se nažalost nije desilo. Fakultet bezbednosti u Beogradu je odgovorio da će ti podaci biti dostupni do kraja akademske godine²⁵.

Slučaj Filozofskog fakulteta u Beogradu je odlična ilustracija kako najava izbora preko sajta može ispuniti formu (objavljivanje na internet oglasnoj tabli), ali ne i suštinu transparentnog ponašanja i proaktivnog objavljivanja informacija. Ovaj fakultet je najavu izbora za studentski parlament objavio na svom sajtu samo jedan dan pre održavanja izbora, te je usled lošeg informisanja studenata značajno smanjen potencijalan broj glasača. Ako uzmemo u obzir činjenicu da su izbori bili održani u subotu, onda je ovaj podatak još više zabrinjavajući - petkom studenti manje posećuju sajt fakulteta jer više pažnje posvećuju dolazećem vikendu ceneći da ništa toliko hitno ne može biti objavljeno što neće moći da vide i u ponedeljak. Takođe, neki od studenata, koji nisu

24 Ovde se postavlja pitanje - ko ih onda ima ili bi po službenoj dužnosti trebalo da ih ima?

25 Dakle septembra meseca, iako je izbore trebalo održati u aprilu.

iz Beograda, su verovatno još u petak otputovali kući za vikend. Sve ovo je doprinelo manjem učešću studenata u izbornom procesu.

Spisak članova studentskog parlamenta

Da bi postojala uspešna komunikacija između studenata i njihovih predstavnika u studentskom parlamentu, neophodno je da studenti znaju ko su članovi studentskog tela. Na taj način, oni mogu da im se obrate sa svojim inicijativama ili problemima. Na fakultetima koji imaju mali broj studenata ovo ne predstavlja prepreku s obzirom da se takve informacije lako šire, međutim na fakultetima sa velikim brojem studenata je često veoma teško saznati ko je sve član studentskog parlamenta. Takođe, uz samo ime i prezime predstavnika treba naznačiti i kontakt (mejl adresa ili broj telefona), da bi oni mogli da budu kontaktirani i na neki drugi način osim isključivo neposredno. Druga mogućnost je da barem postoje kontakt podaci za neku osobu iz parlamenta koja je zadužena za komunikaciju sa studentima.

Podaci u vezi sa spiskom i kontaktima studentskih predstavnika u Srbiji su jako netransparentni. Svega 16 fakulteta ima spisak članova studentskog parlamenta na svom sajtu, dok je još 20 fakulteta te spiskove dostavilo putem odgovora na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Biološki fakultet u Beogradu i Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu su naveli da je te podatke potrebno tražiti od samog studentskog parlamenta, kao i u slučaju svih dokumenata u vezi sa parlamentom, a Učiteljski fakultet da će omogućiti uvid u dokumentaciju u unapred određenom terminu u arhivi fakulteta. Većina fakulteta koja ima spisak studentskih parlamentaraca na sajtu nema i njihove kontakte, već samo ime i prezime sa brojem indeksa, godinom ili smerom studija, kao na primer Medicinski fakultet u Beogradu.

Primer dobre prakse je Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, koji ima spisak članova parlamenta sa njihovim mejlom i brojem mobilnog telefona, tako da studenti mogu lako da ih kontaktiraju. Neažuriranost stranica fakultetskog sajta, koje su namenjene studentskim pitanjima, predstavlja čestu pojavu, što je realna prepreka u ostvarivanju prava studenata ali takođe ilustruje stav uprave fakulteta prema studentskom organu. Tako Građevinski fakultet u Subotici ima spisak članova studentskog parlamenta iz 2007. godine, a fakulteti Univerziteta Megatrend kao što su Fakultet za poslovne studije u Beogradu, Fakultet za međunarodnu ekonomiju i Fakultet za poslovne studije iz Požarevca imaju podatke iz akademske 2010/11 godine. Postavlja se pitanje iz koje godine su spiskovi članova studentskih parlamenata Fakulteta inženjerskih nauka u Kragujevcu, Rudarsko – geološkog fakulteta u Beogradu i Fakulteta za državnu upravu i administraciju Univerziteta Megatrend, jer na njima nema oznake. Identifikacija loše ažuriranosti tih podataka na ostalim fakultetima kao nešto što je redovna situacija, ne dozvoljava olako zaključivanje da su ti podaci iz tekuće školske godine.

Iznos sredstava prenetih studentskom parlamentu od strane fakulteta

Transparentnost finansija studentskih tela je jedno od važnih pitanja kojem se ne pridaje dovoljno značaja. Javnost toka novca od fakulteta ka studentima preko studentskog parlamenta može jasno da ukaže na činjenicu da li se taj novac troši namenski ili ne, ili da li fakulteti uopšte uplaćuju novac za potrebe studenata i da li su te sume adekvatne. U slučaju fakulteta koji ne uplaćuje novac za studentske potrebe, transparentnost finansijskih tokova bi osnažila pregovarački položaj studentskih predstavnika jer bi onda mogli da traže pomoć ostalih studenata u zahtevima za preusmeravanje određene sume za potrebe studentskog parlamenta.

Nijedan od fakulteta nema ove podatke na svom sajtu. U svojim odgovorima na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja samo 16 fakulteta je te podatke obezbedilo, a svi fakulteti koji su po pitanju ostalih dokumenata u vezi sa studentskim organizovanjem uputili na sam parlament, to su učinili i u ovom slučaju. Veliki broj fakulteta²⁶ uopšte ne prenosi novac studentskom parlamentu već samo pokriva njihove troškove. Sa duge strane, neki fakulteti ustupaju velike sume²⁷ svojim studentskim parlamentima, kao što su Pravni fakultet u Kragujevcu, Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, Ekonomski i Pravni fakultet u Beogradu.

Ovde se javlja jasna dihotomija između privatnih i državnih fakulteta: nijedan privatni fakultet ne prenosi finansijska sredstva studentskom parlamentu, dok ta praksa postoji kod državnih fakulteta, iako je češći slučaj da se ne prenosi novac direktno na račun studentskog parlamenta, već da se samo pokrivaju troškovi nastali u radu.

Razno

Izveštaji o sprovedenim evaluacijama nastavnog kadra

Izveštaj o sprovedenoj evaluaciji nastavnog kadra je dokument koji sadrži podatke o tome na koji način je evaluacija izvršena i kakva je slika trenutnog stanja. Ukoliko je evaluacija vršena studentskom anketom, što je jedna od obaveza, onda se tu nalaze podaci o tome koliko je studenata popunilo anketu, kada je anketiranje vršeno, koja pitanja su korišćena itd. Ovi izveštaji o evaluaciji pokazuju koliko je institucionalizovan proces evaluacije nastavnog kadra, tj. da li se tome pristupa sistemski ili su to pojedinačne *ad hoc* mere. Takođe, niz izveštaja ukazuje na to da li se situacija u nekom određenom vremenskom razdoblju poboljšala, tj. da li su preduzete mere dale rezultata ili ne.

26 Agronomski fakultet u Kragujevcu, Pedagoški fakultet u Jagodini, Fakultet primenjenih umetnosti Univerziteta umetnosti, Pravni fakultet Univerziteta Union, Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum, Fakultet za fizičku hemiju i Poljoprivredni fakultet u Beogradu, Tehnološki fakultet i Fakultet umetnosti u Nišu, kao i Fakultet za menadžment u Zaječaru Univerziteta Megatrend.

27 Svaki sumu veću od milion dinara

Rezultati monitoringa ukazuju na to da samo 11 fakulteta²⁸ ima izveštaj o evaluaciji nastavnog kadra na svom sajtu. U svom odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja još 14 fakulteta je dostavilo svoje izveštaje. Ovi podaci ukazuju na to da je jako niska transparentnost ovog dokumenta.

Recimo, Pravni fakultet u Novom Sadu na svom sajtu drži izveštaj o evaluaciji iz 2008. godine. U svom odgovoru na zahtev, Fakultet za sport i fizičku kulturu u Beogradu je naveo da su ove informacije dostupne javnosti na sajtu fakulteta, u okviru dokumenta koji se zove "Izveštaj o samovrednovanju". Taj dokument se zaista nalazi na sajtu, ali na prvoj strani tog dokumenta je napisano da je to primerak bez pratećih dokumenata, od kojih je jedan i izveštaj o sprovedenoj evaluaciji, kome se ne može pristupiti jer link nije ispravan. Fakultet primenjenih umetnosti je naveo da ne može da dostavi podatke o evaluaciji jer je postupak evaluacije u toku, iako su traženi podaci za prethodni ciklus tj. za prošlu godinu.

Indikativni su i ostali primeri nedavanja ovih informacija - Elektrotehnički fakultet u Beogradu je naveo da ne poseduje dotičnu evaluaciju, Učiteljski da poseduje dati dokument i da se u njemu nalaze ocene profesora, ali sam dokument nisu izdali, što važi i za Fakultet organizacionih nauka u Beogradu koji je samo naveo da se evaluacija vrši u skladu sa propisima. Biološki fakultet u Beogradu je na sličan način izjavio kako se ti podaci koriste u službene svrhe i nije ih dostavio, dok je Fakultet bezbednosti dao mogućnost da se izvrši uvid u traženu dokumentaciju u arhivi fakulteta u unapred određenom terminu.

Rezultati profesora na evaluacijama

Anketiranje studenata i ocene profesora dobijene tim putem su jako važni segmenti obrazovanja jer se upravo na taj način omogućava da studenti više ne budu samo konzumenti visokog obrazovanja, već pre svega ravnopravni učesnici u tom sistemu, čije iskustvo je potrebno da bi se napravio napredak u kvalitetu studija, kao što i sam bolonjski sistem predviđa. Studenti su ti koji imaju direktno iskustvo sa svim vidovima obrazovnog procesa - oni pohađaju predavanja, vežbe i konsultacije, savlađuju gradivo iz udžbenika, te jedino oni mogu ukazati na probleme koji inače mogu ostati nedetektovani drugim metodama.

Transparentnost rezultata profesora na studentskim evaluacijama u Srbiji je izuzetno niska, što dovodi do sve manjeg podsticaja studentima da daju svoje pravo mišljenje o obrazovnom procesu. Ako se osvrnemo na činjenicu da je sistem kontrole ili nepostojeći ili da zavisi od dobre volje uprave fakulteta, postaje jasno da je neophodno postaviti rezultate studentskih anketa na fakultetske sajtove. Na taj način bi javno bilo poznato koji profesor drži dobra predavanja i involvira studente a koji ne, koji profesor kasni ili ne drži časove konsultacija, i sl. Ovaj korak bi sigurno doveo do

28 Tehnički fakultet u Boru; Fakultet tehničkih nauka, Medicinski i Prirodno – matematički fakultet u Novom Sadu, Građevinski fakultet u Subotici; Fakultet za evropske pravno – političke studije Univerziteta Singidunum; Pravni fakultet u Nišu; Pravni i Prirodno – matematički fakultet, kao i Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu, i Fakultet pedagoških nauka u Jagodini.

određenog poboljšanja situacije, ali najbolji rezultati bi bili dobijeni kombinovanjem sa sistemom kazni i nagrada za profesore (nagrade ne moraju nužno da budu novčane).

Istraživanje je pokazalo da samo 7 fakulteta²⁹ ima rezultate studentske ankete na svom sajtu, u kojima se navode ocene uz ime i prezime profesora. Još 11 fakulteta je dostavilo ove informacije u svom odgovoru na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Veliki problem predstavlja to što određeni broj fakulteta³⁰ ne objavljuje rezultate svakog pojedinačnog profesora, već rezultate cele katedre, stručne grupe ili samog predmeta (koji često može da predaje više profesora). Ovo u potpunosti eliminiše individualnost rezultata i onemogućuje identifikaciju dobrih i loših predavača. Odgovori nekih fakulteta ilustruju nevoljnost da se daju ti podaci. Na primer, Medicinski fakultet u Beogradu je naveo da će te rezultate poslati naknadno, što je propustio da uradi. Fakultet bezbednosti u Beogradu je dozvolio uvid u dokumentaciju u arhivi fakulteta u unapred određenom terminu, kao i po pitanju svih ostalih traženih informacija. Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu na svom sajtu drži rezultate profesora sa studentskih anketa od 2010. godine, bez novijih podataka. Fakultet za sport i fizičku kulturu Univerziteta u Beogradu je naveo da su ti rezultati dostupni na sajtu kao deo izveštaja o samovrednovanju, međutim link unutar tog dokumenta nije funkcionalan, te samim tim nisu dostupni, isto kao i u slučaju izveštaja o evaluacijama. Filozofski fakultet u Beogradu je odgovorio da samo profesori mogu da dobiju svoje ocene.

Primer dobre prakse je Fakultet za menadžment Univerziteta Megatrend u Zaječaru, pošto ne samo da su rezultati ankete individualizovani za svakog profesora, nego su napravljena i poređenja sa listama najboljih i najlošijih profesora, ali je njihov manjak to što se ne nalaze na sajtu fakulteta.

Plan integriteta

Plan integriteta je dokument koji služi za identifikaciju sistemskih odlika i procedura koje doprinose razvoju koruptivnih praksi unutar neke institucije ili povećavaju rizik da do njih dođe. Takođe, ovaj dokument treba da predvidi set mera čijom implementacijom bi se taj rizik smanjio ili uklonio. To ne znači da rizika od pojave koruptivnih radnji više ne bi bilo, već samo da bi oni bili svedeni na najmanju moguću meru. Prema odluci Agencije za borbu protiv korupcije svaki državni organ (među koje spadaju i institucije javnog obrazovanja) je bio dužan da donese plan integriteta i dostavi ga na ocenu Agenciji za borbu protiv korupcije do 31.03.2013. godine.

Prema ovoj odluci, privatni fakulteti nisu bili dužni da kreiraju i sprovode plan integriteta, ali ukoliko bi ga neki privatni fakultet izradio, to bi bio dobar pokazatelj volje da se i oni uhvate u koštac sa mogućnošću pojave korupcije i prate državne fakultete u oblasti visokog obrazovanja. Istraživanje je pokazalo da samo 4 fakulteta na svom sajtu ima plan integriteta. To su Ekonomski fakultet u Subotici, Učiteljski fakultet u Beogradu, Pravni fakultet u Nišu, i Fakultet pedagoških

29 Tehnički fakultet u Boru; Građevinsko – arhitektonski i Pravni fakultet u Nišu; Fakultet za evropske pravno – političke studije Univerziteta Edukons; Pravni fakultet, Prirodno – matematički, i Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu

30 Poljoprivredni, Saobraćajni i Ekonomski fakultet u Beogradu kao i Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu i Pedagoški fakultet u Somboru

nauka u Jagodini. Još 8 fakulteta³¹ poseduje ovaj dokument i dostavili su ga na uvid u okviru svog odgovora na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja. Četiri fakulteta je u svojim dopisima navelo da plan integriteta postoji i da je on dostavljen agenciji, ali sam dokument nisu dostavili već su nas uputili na samu Agenciju za borbu protiv korupcije (Fakultet tehničkih nauka i Prirodno – matematički fakultet u Novom Sadu, Učiteljski fakultet na mađarskom jeziku u Subotici i Fakultet organizacionih nauka u Beogradu). Osam fakulteta je navelo da plan integriteta još uvek nije izrađen, ali da je u toku izrade. Tako se plan integriteta priprema na Šumarskom i Filozofskom fakultetu u Beogradu, Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, Pedagoškom fakultetu u Somboru, Prirodno – matematičkom i Tehnološkom fakultetu u Nišu, Agronomskom fakultetu u Čačku i Pravnom fakultetu u Kragujevcu, dok će na Fakultetu tehničkih nauka istog univerziteta početi sa tim procesom po okončanju godišnjih odmora.

Određeni broj fakulteta nema izrađen plan integriteta ali ni informaciju da li i kada će ga izraditi – kao što su Biološki, Građevinski i Medicinski fakultet u Beogradu, ili Fakultet primenjenih umetnosti. Posebno je interesantan odgovor zaposlenih na Fakultetu za fizičku hemiju Univerziteta u Beogradu, koji su naveli da ne znaju šta je plan integriteta.

Kao što je već napomenuto, privatni fakulteti nemaju obavezu izrade plana integriteta, ali su samo 3 fakulteta (Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju i Poslovni fakultet u Valjevu, oba fakulteta članice Univerziteta Singidunum, i Fakultet za menadžment u Zaječaru Univerziteta Megatrend) to navela u svom odgovoru na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja, kao i to da neće pristupiti njegovoj izradi.

Ovakvo stanje, naročito među državnim fakultetima, gde većina njih nije ni odgovorila na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, a oni koji jesu su pokazali da je situacija u vezi sa planovima integriteta jako nezadovoljavajuća, stvara zabrinutost. Malo fakulteta ima planove integriteta, a pritom većina nije ispoštovala dati rok, neki fakulteti ih još uvek nisu izradili a neki čak ni ne znaju šta je taj dokument. Poseban problem predstavlja sadržaj napravljenih planova integriteta, jer ne postoje mere za podizanje integriteta institucije već uglavnom samo konstatacija da te mere nisu potrebne (a da je tako, korupcija u sistemu visokog obrazovanja se ne bi događala, što nikako nije slučaj).

Informator o radu

Informator o radu je dokument koji je svaki organ javne vlasti³² dužan da izradi. Sa obzirom na to da fakulteti, kako državni tako i privatni vrše poverene javne dužnosti jer izdaju javne dokumente, i oni imaju dužnost izrade i redovnog ažuriranja informatora o radu. Informator treba da sadrži

31 Elektrotehnički, Poljoprivredni i Ekonomski fakultet u Beogradu, Filozofski fakultet u Novom Sadu, Mašinski i Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Nišu, Filološko - umetnički i u Kragujevcu i Fakultet za hotelijerstvo i turizam u Vrnjačkoj banji

32 Prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, organ javne vlasti je 1) državni organ, organ teritorijalne autonomije, organ lokalne samouprave, kao i organizacija kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja, i 2) pravno lice koje osniva ili finansira u celini, odnosno u pretežnom delu državni organ (član 3.)

sve informacija od značaja za javnost i rad državnog organa, kao što su na primer informacije o organizacionoj strukturi, opis nadležnosti, ovlašćenja i obaveza, propise po kojima postupa i usluge koje pruža, podaci o prihodima i rashodima, državnoj pomoći i javnim nabavkama itd. Prema principu proaktivnog davanja informacija, sve one treba da budu lako dostupne zainteresovanoj javnosti, što je i funkcija informatora o radu.

Istraživanje je pokazalo da 44 fakulteta na svojim veb prezentacijama ima dostupan informator o radu. Državni fakulteti su se pokazali znatno ažurniji kada je reč o ovom dokumentu (čak 40 državnih a samo 4 privatna fakulteta). Još 6 fakulteta je prosledilo primerke svojih informatora o radu kao deo odgovora na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja (Fakultet za poslovne studije u Beogradu, Fakultet za poslovne studije u Požarevcu, Fakultet za poslovnu ekonomiju u Valjevu – sva tri fakulteta članice Univerziteta Megatrend, Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta umetnosti, Medicinski fakultet u Novom Sadu i Elektrotehnički fakultet u Beogradu).

Činjenica da veliki broj fakulteta na svom sajtu ima informatore o radu zamagljuje podatak da je to još uvek daleko manje od polovine ukupnog broja fakulteta (44 / 140) i da je potrebno uložiti dodatni napor da se ovo stanje popravi. Stanje je alarmantnije kod privatnih fakulteta jer je od 55 samo njih 4 je izvršilo svoje obaveze, dok je u slučaju državnih fakulteta odnos 40 / 85 (prvi broj označava fakultete koji su izradili informator).

Međutim, problem nije samo u tome da li informator o radu postoji i da li se nalazi na sajtu, već je bitno i pitanje njihovog sadržaja. Veliki broj fakulteta nema sve neophodne delove informatora, onako kako to nalaže Uputstvo za izradu i objavljivanje informatora o radu državnog organa. Kao loš primer se može ukazati na Informator o radu Saobraćajnog fakulteta u Beogradu, gde u odeljku o javnim nabavkama nema nijednog podatka. Informator Fakulteta organizacionih nauka je u ovom slučaju primer dobre prakse jer ima detaljne podatke o toj oblasti. Međutim, suprotno važi za oblast koja se odnosi na plate zaposlenih, jer je u Informatoru o radu Saobraćajnog fakulteta to detaljno obrađeno sa tačnim ciframa dok je u informatoru Fakulteta organizacionih nauka ta tema preskočena.

Godišnji izveštaj Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti

Ovaj dokument se izrađuje jednom godišnje i prosleđuje kancelariji Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. On treba da sadrži pregled informacija i aktivnosti koje su sprovedene u datom državnom organu a u vezi su sa dostupnošću informacija od javnog značaja. To su pre svega podaci o tome da li je urađen informator o radu ili ažuriran, koliko je bilo tražioca javnih informacija i da li su one date, da li je pokrenut neki postupak pred poverenikom, da li su izvršena njegova rešenja i sl.

Nijedan od fakulteta nema ovaj dokument na svom sajtu, a samo 5 fakulteta uopšte poseduje godišnji izveštaj Povereniku (Agronomski fakultet u Čačku i Poslovni fakultet Univerziteta Singidunum u Valjevu, gde je on sastavni deo Informatora o radu, zatim Tehnološko – metalurški

i Filozofski fakultet u Beogradu kao i Pedagoški fakultet u Somboru, koji su izveštaj dostavili kao deo odgovora na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja). Slučaj Učiteljskog fakulteta u Beogradu je interesantan, s obzirom da je ovaj fakultet odgovorio da postoji delimični godišnji izveštaj dok je opšti godišnji izveštaj u pripremi, ali nisu poslali ni kopiju tog delimičnog izveštaja na uvid. Postoje i oni fakulteti³³ koji su naveli da ne poseduju ili nisu izradili godišnji izveštaj Povereniku.

* * *

33 Biološki, Elektrotehnički, Šumarski, Medicinski i Ekonomski fakultet u Beogradu; Filozofski fakultet u Novom Sadu, Prirodno – matematički i Tehnološki fakultet u Nišu, Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu, Fakultet primenjenih umetnosti u Beogradu, Fakultet za menadžment Univerziteta Megatrend u Zaječaru i Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju Univerziteta Singidunum.

Aneksi

Aneks 1: Metodologija istraživanja

Za svrhu istraživanja tražene informacije³⁴ su podeljene u 4 kategorije: *Normativni akti*, *Finansije*, *Studentska pitanja* i *Razno*. U grupu *Normativni akti* spadaju svi dokumenti opšteg karaktera od važnosti za rad samostalne visokoškolske ustanove. U grupu *Finansije* spadaju sva dokumenta koja se odnose na finansijsko poslovanje. U grupi *Studentska pitanja* nalaze se sva dokumenta od važnosti za studentsko organizovanje a u kategoriju *Razno* svi ostali dokumenti koji se ne mogu svrstati u gore pomenute kategorije a od važnosti su za rad fakulteta. U okviru istraživanja korišćena su dva instrumenta, a to su analiza veb prezentacija fakulteta i zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja.

S obzirom da su univerziteti i druge ustanove obrazovanja koje je osnovala država ili koje se finansiraju u celini ili u pretežnom delu iz državnog budžeta organi javne vlasti u smislu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, ovaj zakon se i na njih primenjuje.

Fakulteti su, prema Zakonu o visokom obrazovanju, ustanove koje obavljaju delatnost visokog obrazovanja i povereno im je vršenje javnih ovlašćenja budući da izdaju javne isprave. Stoga je nesporno da i privatni fakultet, kao organizacija, tj. ustanova kojoj je povereno vršenje javnih ovlašćenja, ima status državnog organa, a time i obavezu da odgovore na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja.³⁵

Prvi korak u istraživanju je bila pretraga sadržaja sajtova fakulteta da bi se locirale tražene informacije ili otkrio njihov nedostatak. Drugi korak je bilo traženje datih informacija podnošenjem pojedinačnih zahteva za pristup informacija od javnog značaja svakom fakultetu.

Prvi krug slanja zahteva je izvršen u maju 2013. godine, kada su poštom poslani zahtevi adresirani na dekane fakulteta. Podaci su prikupljeni u zakonskom roku od 15 dana ali i duže ukoliko je fakultetima bilo potrebno dodatno vreme da odgovore na njih. Nakon toga je usledio drugi krug slanja istih zahteva onim institucijama koje nisu poslale svoje odgovore, ali ovaj put drugim kanalom komunikacije, tj. mejlom na službe čija je elektronska pošta bila dostupna na sajtovima fakulteta. Te službe su uglavnom bili dekanati ili sekretarijati fakulteta, pravne službe ili službe za studentska pitanja.

Sistem ocenjivanja je baziran na nivou transparentnosti traženih informacija. Dakle, što je do neke informacije bilo lakše doći to je skor bodova za nju bio veći i obrnuto. Ukoliko neka informacija ne postoji, ili ukoliko je fakultet odbio da je dostavi, u tom slučaju je dodeljivan minimalni iznos bodova datoj visokoškolskoj instituciji.

34 One informacije čija transparentnost je ocenjena kao važna za zainteresovane grupe i širu javnost

35 Prema publikaciji Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti „Slobodan pristup informacijama – Stavovi i mišljenja Poverenika“, publikacija br. 2 (str. 44)

Skala ocenjivanja:

- 5 – tražena informacija se nalazi na sajtu fakulteta
- 4 – informacija je dobijena posle prvog slanja zahteva za pristup informacijama od javnog značaja
- 3 – informacija je dobijena posle drugog slanja zahteva za pristup informacijama od javnog značaja
- 2 – informacija/podatak ne postoji
- 1 – informacija tražena putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja nije dobijena od strane organa fakulteta

Konačna opšta ocena transparentnosti fakulteta je izračunata na osnovu neponderisanog proseka ocena za svaki od traženih dokumenata.

Aneks 2: Spisak traženih informacija

Normativni akti:

Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti studenata

Etički kodeks

Statut fakulteta

Poslovnik disciplinske komisije

Izveštaj disciplinske komisije za prethodnu godinu

Poslovnik etičke komisije

Izveštaj etičke komisije za prethodnu godinu

Izveštaj Komisije za upis za prethodnu godinu

Poslovnik Saveta

Pravilnik o evaluaciji studija

Pravilnik o upisu na osnovne studije

Pravilnik o upisu na drugi i treći stepen studija

Pravilnik o polaganju ispita i ocenjivanju studenata

Sistem / strategija obezbeđivanja kvaliteta na fakultetu

Finansije:

Finansijski plan za tekuću godinu

Finansijski izveštaj

Visina školarine

Specifikacija školarine

Akti kojima se regulišu cenovnici (takse i školarine)

Informacije o korišćenju prostora fakulteta od strane drugih pravnih lica

Spisak studentskih taksi sa iznosima

Studentska pitanja:

Statut studentskog parlamenta

Najava izbora za studentski parlament i spisak kandidata

Spisak članova studentskog parlamenta

Iznos novčanih sredstava prenetih od strane fakulteta studentskom parlamentu

Razno:

Izveštaji o sprovedenim evaluacijama

Rezultati profesora na evaluacijama nastavnog kadra

Plan integriteta

Informator o radu

Godišnji izveštaj Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti

Aneks 3: Spisak fakulteta koji su činili uzorak analize

Da bi se obezbedila nepristrasnost u odlučivanju koje fakultete treba uključiti u analizu, korišćena je već publikovana i javnosti dostupna lista fakulteta Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta pod nazivom ‘Vodič kroz akreditovane studijske programe na visokoškolskim ustanovama u Republici Srbiji’³⁶. Integrisani univerziteti koji u svom sastavu nemaju fakultet nego samo departmane (Državni Univerzitet u Novom Pazaru i Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru) su posmatrani i shodno tome ocenjeni kao jedna institucija tj. fakultet, dok su fakulteti koji su članice drugih integrisanih univerziteta posmatrani i ocenjeni kao nezavisne institucije. Razlog za to je što, iako nisu samostalna pravna lica, oni imaju poseban naziv koji je odvojen od sopstvenih univerziteta te su tako i percipirani u javnosti, naročito među studentima. U najvećem broju slučajeva oni se nalaze na lokacijama koje se ne poklapaju sa sedištem univerziteta (često i u drugim gradovima) a takođe imaju i posebne sajtove fakulteta.

U nastavku se nalaze ocene transparentnosti za svaki analizirani fakultet.

Tabela 1. Ocene transparentnosti

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Beograd	Biološki fakultet	2
Beograd	Geografski fakultet	2
Beograd	Matematički fakultet	1
Beograd	Fakultet za fizičku hemiju	3
Beograd	Fizički fakultet	1
Beograd	Hemijski fakultet	1
Beograd	Arhitektonski fakultet	1
Beograd	Građevinski fakultet	4
Beograd	Elektrotehnički fakultet	4
Beograd	Mašinski fakultet	1
Beograd	Poljoprivredni fakultet	4
Beograd	Rudarsko-geološki fakultet	2
Beograd	Saobraćajni fakultet	1

36 Dokument je dostupan na sajtu Komisije za akreditaciju i proveru kvaliteta, na sledećem linku: http://www.kapk.org/index.php?option=com_content&task=view&id=42&Itemid=52

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Beograd	Tehnički fakultet u Boru	2
Beograd	Tehnološko-metalurški fakultet	1
Beograd	Fakultet organizacionih nauka	3
Beograd	Šumarski fakultet	1
Beograd	Medicinski fakultet	2
Beograd	Stomatološki fakultet	1
Beograd	Fakultet veterinarske medicine	1
Beograd	Farmaceutski fakultet	2
Beograd	Ekonomski fakultet	4
Beograd	Pravni fakultet	2
Beograd	Pravoslavni bogoslovski fakultet	1
Beograd	Učiteljski fakultet	3
Beograd	Fakultet bezbednosti	2
Beograd	Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju	1
Beograd	Fakultet političkih nauka	1
Beograd	Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja	3
Beograd	Filozofski fakultet	3
Beograd	Filološki fakultet	1
Novi Sad	Filozofski fakultet	4
Novi Sad	Poljoprivredni fakultet	3
Novi Sad	Pravni fakultet	1
Novi Sad	Tehnološki fakultet	2
Novi Sad	Ekonomski fakultet u Subotici	3
Novi Sad	Fakultet tehničkih nauka	3
Novi Sad	Medicinski fakultet	2
Novi Sad	Prirodno-matematički fakultet	
Novi Sad	Akademija umetnosti	1
Novi Sad	Građevinski fakultet	2

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Novi Sad	Tehnički fakultet Mihajlo Pupin u Zrenjaninu	1
Novi Sad	Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja	1
Novi Sad	Pedagoški fakultet u Somboru	4
Novi Sad	Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici	3
Niš	Građevinsko-arhitektonski	1
Niš	Ekonomski fakultet	1
Niš	Elektronski fakultet	2
Niš	Mašinski fakultet	3
Niš	Medicinski fakultet	1
Niš	Pravni fakultet	1
Niš	Prirodno-matematički fakultet	3
Niš	Tehnološki fakultet	3
Niš	Učiteljski fakultet	1
Niš	Fakultet zaštite na radu	1
Niš	Fakultet umetnosti	2
Niš	Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja	1
Niš	Filozofski fakultet	1
Kragujevac	Agronomski fakultet	4
Kragujevac	Ekonomski fakultet	1
Kragujevac	Fakultet inženjerskih nauka	2
Kragujevac	Fakultet za mašinstvo i građevinarstvo	2
Kragujevac	Fakultet medicinskih nauka	1
Kragujevac	Fakultet pedagoških nauka	4
Kragujevac	Pravni fakultet	4
Kragujevac	Prirodno-matematički fakultet	4
Kragujevac	Fakultet tehničkih nauka	4
Kragujevac	Učiteljski fakultet	1
Kragujevac	Filološko-umetnički fakultet	3

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Kragujevac	Fakultet za hotelijerstvo i turizam	3
Novi Pazar	Državni univerzitet u Novom Pazaru	1
Umetnosti	Fakultet likovnih umetnosti	1
Umetnosti	Fakultet muzičke umetnosti	2
Umetnosti	Fakultet primenjene umetnosti	3
Umetnosti	Fakultet dramskih umetnosti	3
Priština	Ekonomski fakultet	1
Priština	Fakultet tehničkih nauka	1
Priština	Fakultet umetnosti	1
Priština	Fakultet za sport i fizičko vaspitanje	1
Priština	Filozofski fakultet	1
Priština	Medicinski fakultet	1
Priština	Poljoprivredni fakultet	1
Priština	Pravni fakultet	1
Priština	Prirodno – matematički	1
Priština	Učiteljski fakultet	1
Edukons univerzitet	Akademija klasičnog slikarstva	1
Edukons univerzitet	Fakultet ekološke poljoprivrede	1
Edukons univerzitet	Fakultet poslovne ekonomije	1
Edukons univerzitet	Fakultet za sport i turizam	1
Edukons univerzitet	Fakultet za uslužni biznis	1
Edukons univerzitet	Fakultet za digitalnu produkciju	1
Edukons univerzitet	Fakultet za primenjenu bezbednost	1
Edukons univerzitet	Fakultet zaštite životne sredine	1
Evropski univerzitet	Nova akademija umetnosti	1
Evropski univerzitet	Fakultet za inženjerski i internacionalni menadžment	1
Evropski univerzitet	Fakultet za evropski biznis i marketing	1
Novi Pazar	Internacionalni univerzitet	2

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Megatrend	Fakultet za poslovne studije	1
Megatrend	Fakultet za kulturu i medije	1
Megatrend	Fakultet za međunarodnu ekonomiju	1
Megatrend	Fakultet za državnu u pravu i administraciju	1
Megatrend	Fakultet za kompjuterske nauke	1
Megatrend	Fakultet za umetnost i dizajn	3
Megatrend	Fakultet za menadžment Zaječar	3
Megatrend	Fakultet za poslovne studije Požarevac	1
Megatrend	Fakultet za biofarming Bačka Topola	1
Megatrend	Fakultet za poslovnu ekonomiju Valjevo	2
Megatrend	Fakultet za poslovne studije Vršac	1
Union Nikola Tesla	Fakultet za graditeljski menadžment	1
Union Nikola Tesla	Fakultet za ekologiju i zaštitu životne sredine	1
Union Nikola Tesla	Fakultet za menadžment nekretnina	1
Union Nikola Tesla	Fakultet za preduzetnički biznis	1
Union	Fakultet za poslovno industrijski menadžment	1
Union	Računarski fakultet	2
Union	Beogradska bankarska akademija	1
Union	Pravni fakultet	3
Union	Akademija lepih umetnosti	1
Singidunum	Poslovni fakultet	1
Singidunum	Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju	2
Singidunum	Fakultet za turistički i hotelijerski menadžment	1
Singidunum	Fakultet za medije i komunikaciju	1
Singidunum	Fakultet za informatiku i računarstvo	1
Singidunum	Fakultet za primenjenu ekologiju	1
Singidunum	Fakultet za menadžment	1
Singidunum	Fakultet za evropske pravno - političke studije	1

Univerzitet	Fakultet	Ocena transparentnosti
Singidunum	Poslovni fakultet u Valjevu	3
Metropolitan	Fakultet informacionih tehnologija	1
Metropolitan	Fakultet digitalnih umetnosti	1
Metropolitan	Fakultet za menadžment	1
Privredna akademija	Pravni fakultet za privredu i pravosuđe	2
Privredna akademija	Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment	1
Privredna akademija	Stomatološki fakultet	1
Privredna akademija	Fakultet za menadžment malih i srednjih preduzeća	1
Alfa	Fakultet za trgovinu i bankarstvo	1
Alfa	Fakultet informacionih tehnologija	1
Alfa	Akademija umetnosti	1
Alfa	Fakultet za menadžment u sportu	1
Alfa	Fakultet za strane jezike	1
Alfa	Fakultet za strateški i operativni menadžment	1
Alfa	Fakultet za poslovne studije i pravo (bivši FORKUP) Trstenik	1

Aneks 4: Spisak fakulteta koji su odgovorili na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja

Prvi krug zahteva je poslat preporučenom poštom 22.05.2013. godine. Prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, fakulteti su imali rok od 15 dana da dostave tražene podatke ili da zatraže dodatni rok od 25 dana da to učine (ovo u slučaju da zahtevi sadrže veliki broj informacija pa je neophodno veće radno angažovanje). Drugi krug zahteva je poslat elektronskom poštom 01.07.2013. godine na adrese službi onih fakulteta koji nisu odgovorili u prethodnom roku. U ovom krugu zahteva primljeni su odgovori od 10 fakulteta (opet računajući i one koji su prekoračili zakonski rok). Ukupan broj fakultet koji su odgovorili na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja je 51. To su:

- 1) Biološki fakultet u Beogradu
- 2) Fakultet za fizičku hemiju u Beogradu
- 3) Građevinski fakultet u Beogradu
- 4) Elektrotehnički fakultet u Beogradu
- 5) Šumarski fakultet u Beogradu
- 6) Ekonomski fakultet u Beogradu
- 7) Pravoslavno – bogoslovski fakultet u Beogradu
- 8) Učiteljski fakultet u Beogradu
- 9) Filozofski fakultet u Beogradu
- 10) Poljoprivredni fakultet u Beogradu
- 11) Rudarsko – geološki fakultet u Beogradu
- 12) Saobraćajni fakultet u Beogradu
- 13) Medicinski fakultet u Beogradu
- 14) Stomatološki fakultet u Beogradu
- 15) Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju u Beogradu
- 16) Filozofski fakultet u Novom Sadu
- 17) Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu
- 18) Pravni fakultet u Novom Sadu
- 19) Ekonomski fakultet u Subotici
- 20) Fakultet tehničkih nauka u Novom Sadu
- 21) Tehnički fakultet u Zrenjaninu
- 22) Pedagoški fakultet u Somboru
- 23) Elektronski fakultet u Nišu
- 24) Mašinski fakultet u Nišu
- 25) Pravni fakultet u Nišu
- 26) Tehnološki fakultet u Nišu

- 27) Fakultet umetnosti u Nišu
- 28) Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja u Nišu
- 29) Agronomski fakultet u Čačku
- 30) Fakultet za mašinstvo i građevinarstvo u Kraljevu
- 31) Fakultet medicinskih nauka u Kragujevcu
- 32) Fakultet pedagoških nauka u Jagodini
- 33) Pravni fakultet u Kragujevcu
- 34) Prirodno – matematički fakultet u Kragujevcu
- 35) Fakultet tehničkih nauka u Kragujevcu
- 36) Filološko – umetnički fakultet u Kragujevcu
- 37) Državni univerzitet u Novom Pazaru
- 38) Fakultet muzičke umetnosti
- 39) Fakultet primenjene umetnosti
- 40) Fakultet dramskih umetnosti
- 41) Fakultet za poslovne studije Univerziteta Megatrend
- 42) Fakultet za međunarodnu ekonomiju Univerziteta Megatrend
- 43) Fakultet za menadžment u Zaječaru Univerziteta Megatrend
- 44) Fakultet za poslovne studije u Požarevcu Univerziteta Megatrend
- 45) Fakultet za poslovne studije u Vršcu Univerziteta Megatrend
- 46) Računarski fakultet Univerziteta Union
- 47) Pravni fakultet Univerziteta Union
- 48) Fakultet za primenjenu ekologiju Univerziteta Singidunum
- 49) Fakultet za evropske pravno – političke studije Univerziteta Singidunum
- 50) Fakultet za ekonomiju, finansije i administraciju Univerziteta Singidunum
- 51) Poslovni fakultet u Valjevu Univerziteta Singidunum

Međutim, treba napomenuti da su neki fakulteti, kao na primer Stomatološki fakultet ili Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, samo odgovarali da su sve tražene informacije na sajtu fakulteta, iako je prethodnom proverom ustanovljeno suprotno, i da izvan toga nisu pružili nikakav dodatni podatak. Zato ovaj ukupan broj fakulteta koji su odgovorili treba uzeti sa rezervom.